

Школски програм за ПРВИ разред

2026/2030. школска година

1.

Јун, 2026.

САДРЖАЈ

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	2
НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ПРВОГ РАЗРЕДА	3
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	7
СРПСКИ ЈЕЗИК	7
СТРАНИ ЈЕЗИК - ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	17
МАТЕМАТИКА	25
СВЕТ ОКО НАС	30
ЛИКОВНА КУЛТУРА	38
МУЗИЧКА КУЛТУРА	44
ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	50
ДИГИТАЛНИ СВЕТ	61
ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	73
ВЕРСКА НАСТАВА	73
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	82
СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ	87
ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ	91
ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ	93
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	94
ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	98
ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ	99
ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	101
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	102
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	103
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	104
ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ	105
ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ	108
ДРУГЕ ОБЛАСТИ ШРП КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД	109
ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ	110

Школски програм садржи:

- 1) циљеве школског програма;
- 2) наставни план основног образовања и васпитања;
- 3) програме обавезних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 4) изборне програме са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 5) програме активности са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 6) програм допунске наставе;
- 7) програм културних активности школе;
- 8) програм школског спорта и спортских активности;
- 9) програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања;
- 10) програм слободних активности ученика;
- 11) програм професионалне оријентације;
- 12) програм здравствене заштите;
- 13) програм социјалне заштите;
- 14) програм заштите животне средине;
- 15) програм сарадње са локалном самоуправом;
- 16) програм сарадње са породицом;
- 17) програм излета, екскурзија и наставе у природи;
- 18) програм рада школске библиотеке;
- 19) начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма.

Када школа реализује факултативни предмет, његов програм саставни је део школског програма.

Саставни део школског програма је и програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно старатеља и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

СВРХА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА СУ:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ПРВОГ РАЗРЕДА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик ¹	5	180
2.	Страни језик - енглески језик	2	72
3..	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Природа и друштво	—	—
6.	Ликовна култура	1	36
7.	Музичка култура	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
9.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		20	720
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
		нед.	год.
1	Верска настава/Грађанско васпитање ³	1	36
УКУПНО: А + Б		21	756

**Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети,
изборни програми и активности**

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава		
5.	Настава у природи ^{**}	7–10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁶	1–2	36–72
3.	Екскурзија	1–3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

5 Пројектна настава је обавезна за све ученике.

6 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

** Број часова за ученике припаднике националних мањина*

*** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.*

УЏБЕНИЦИ који се користе у ПРВОМ разреду

Наставни предмет	Назив уџбеника	Аутор/и	Издавач, година издања
СРПСКИ ЈЕЗИК	Буквар за први разред основне школе; ћирилица	Драгица Ванка-Муришић Слађана Златарић	Data Status, 2023.
	Наставни листови уз Буквар за први разред основне школе; ћирилица	Драгица Ванка-Муришић Слађана Златарић	
	Читанка за први разред основне школе; ћирилица	Драгица Ванка-Муришић Слађана Златарић	
МАТЕМАТИКА	МАТЕМАТИКА1, уџбеник из четири дела за први разред основне школе; ћирилица	Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић	Нови Логос, 2025.
СВЕТ ОКО НАС	СВЕТ ОКО НАС 1 за први разред основне школе, уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска); ћирилица	Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић	Нови Логос, 2025.
МУЗИЧКА КУЛТУРА	МУЗИЧКА КУЛТУРА 1, уџбеник за први разред основне школе; ћирилица	Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац	Нови Логос, 2025.
ЛИКОВНА КУЛТУРА	ЛИКОВНА КУЛТУРА1, уџбеник за први разред основне школе; ћирилица	Милутин Мићић, Гордана Мићић	Нови Логос, 2025.
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	Smiles 1 - енглески језик за први разред основне школе, радни уџбеник	Jenny Dooley	Freska-Express Publishing, 2023.
ДИГИТАЛНИ СВЕТ	Уџбеник за први разред	Данијела Митић Јасмина Мавреновић	Data Status, 2025.

Програм и план рада одељењског старешине

Време	Програмски садржаји
Септембар	Чос 1. упознавање са ученицима; информисање ученика о распореду часова, садржајима рада, уџбеницима и школском прибору; Чос 2. – упознавање са планом и програмом рада на часовима одељењског старешине; правилник о понашању ученика у школи; доношење одељењских правила понашања (пано) Чос 3. – програм за развој инклузивне културе- прихватање и подршка различитостима; разлике нас обогаћују Чос 4. – разговор са ученицима о програму заштите од насиља, злостављања и занемаривања; (светски дан без насиља – 21.09) процедуре за реаговање у случајевима насиља; улоге и одговорности (пано), препознавање и спречавање насиља
Октобар	Чос 6. – обележавање дана старијих (01.10.) – пано – разговор; Чос 7. – обележавање дечије недеље и светског дана детета (08.10.) – безбедно понашање; Чос 8. – програм примене конвенције о правима детета „буквар дечијих права“, где су права, ту су и одговорности; чување личних и заједничких ствари; Чос 9. – „приоритет права“ (моја три посебна права) право да будем сигуран, снажан и слободан да изаберем;
Новембар	Чос 10. – обележавање дана школе – пано; Чос 11. – обележавања дана школе – култура понашања на приредби; Чос 12. – обележавање светског дана превенције злостављања (19.11.) „Шта да радим када ме друг удари?“; 20.11. Међународни дан деце; опције спречавања насиља Чос 13. – анализа успеха у учењу и владању у првом класификационом периоду
Децембар	Чос 14. – поздрав зими – зимске игре – култура понашања на снегу; Чос 15. – програм „учење учења – правилно учење“; Чос 16. – анализа успеха у учењу и владању у првом полугодишту „Где смо грешили – како да се поправимо?“; Чос 17. – библијско предање о Божићу – у сусрет Новој години и Божићу;
Јануар	Чос 18. – обележавање дана светог саве (27.01);
Фебруар	Чос 19. – шта још можемо да урадимо да побољшамо успех у учењу и владању; Чос 20. – игре у природи – култура понашања; Чос 21. – програм социјалног развоја ученика-подстицање позитивне социјалне климе у одељењу и школи: односи са другима, пријатељство, другарство; емпатија, толеранција, вештина решавања проблема Чос 22. – музика, спорт – који волимо;
Март	Чос 23. – осмомартовски пано „Жене које волим“, пано поклон за празник Чос 24. – у сусрет пролећу – уређење учионица; зелени кутак; Чос 25. – 22. Март светски дан вода; 21. Март – дан заштите шума Чос 26. – час у природи (шетња околином); поздрав пролећу; Чос 27. – припрема за априлијаду; како да се шалимо а да не повредимо једни друге, вештина слушања, вештина јасне комуникације
Април	Чос 28. – обележавање седмог априла – светског дана здравља; Чос 29. – анализа успеха у учењу и владању (трећи класификациони период); Чос 30. – учешће на ликовном конкурс поводом ускршњих празника
Мај	Чос 31. – Недеља сећања и заједништва; Чос 32. – недеља црвеног крста – од 08-15. Маја; Чос 33. – дружење с природом – циљеви и задаци једнодневне екскурзије; еколошки календар – 24.05.- дан паркова Чос 34. – светски дан борбе против пушења – 31. Мај, поруке одраслима
Јун	Чос 35. – анализа успеха у учењу и владању у протеклој школској години; Чос 36. – весели час поводом завршетка наставне године

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за писање, читање и тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Недељни фонд часова 5 часова
Годишњи фонд часова 180 часова

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	15	20	16	14	14	8	3	/	/	/	45	45	90
2.	КЊИЖЕВНОСТ	1	/	1	4	2	1	10	6	12	8	33	11	45
3.	ЈЕЗИК	/	2	3	/	/	/	1	2	2	/	6	4	10
4.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	5	1	/	2	1	/	8	8	6	4	13	22	35
УКУПНО		21	23	20	20	17	9	22	16	20	12	97	82	180

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
- разликује све гласове у изговору; - изведе гласовну анализу и синтезу речи; - правилно држи оловку и има развијену графомоторику; - разликује глас и слово; - повеже изговорени глас и његов графички знак – слово; - правилно пише сва штампана слова ћирилице; - пише писана слова ћирилице и правилно их повезује у речима; - правилно препише речи, реченице и краће текстове; - запише речи и реченице читко и уредно; - користи различите врсте читања (гласно, тихо, штафетно); - активно слуша интерпретативно читање књижевних текстова и разуме њихов садржај; - чита и разуме садржај књижевних и некњижевних текстова; - искаже утисак и опише свој доживљај о прочитаном књижевном тексту; - разликује основне делове текста и књиге: наслов, име аутора, садржај; - упозна и усвоји нове речи и изразе читајући различите текстове; - уочи основне одлике песме, приче и драмског текста и именује наведене књижевне врсте; - препозна загонетку, открива начине одгонетања и разуме везу између загонетке и одгонетке; - препозна и именује басну на основу њених основних одлика; - именује стих и строфу и разуме основну разлику између њих; - одреди време и место радње у тексту и главни догађај; - издвоји ликове, наведе њихове особине и изрази мишљење о њиховим поступцима, разликујући добре од лоших; - препозна основно осећање у књижевном тексту; - самостално чита дела из домаће лектире; - користи читанку и сналази се у њеним садржајима; - искаже утисак о краткој луткарској форми; - разликује глас, реч и реченицу; - почне реченицу великим словом и заврши је одговарајућим интерпункцијским знаком; - употреби велико почетно слово у писању имена, презимена и надимака; - примени основна начела вођења разговора и користи форме учтивог обраћања; - правилно се изрази у свакодневном говору и употреби речи у одговарајућем контексту; - искаже потпуним реченицама комуникативну поруку и своје мишљење; - вођено усмено преприча, прича и описује; - напамет говори краће књижевне текстове; - пажљиво слуша саговорника, разуме и репродукује основни садржај одслушаног; - усмено и писмено одговори на питања и поставља питања; - пише кратким, потпуним реченицама једноставне структуре; - пише речи и реченице по диктату; - пише реченице које спаја у краћу целину; - проналази и репродукује основне информације експлицитно дате у тексту; - учествује у сценском извођењу; - позајми, чита и врати књиге из библиотеке.	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ Припремни период. Учење читања и писања. Усавршавање читања и писања.
	КЊИЖЕВНОСТ Умеће читања и разумевања прочитаног. Лектира (школска и домаћа). • Поезија. • Проза. • Драма. Књижевнотеоријски појмови.
	ЈЕЗИК Граматика. Правопис.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Говорење. Слушање. Писање. Читање.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Смернице за остваривање овог програма дате су у два упутства која се допуњују и заједно чине целовиту слику о начину планирања, остваривања, праћења и вредновања наставе и учења – *Општем упутству за остваривање програма наставе и учења за први разред основне школе*, које се односи на све обавезне предмете и налази се на почетку документа *Програм наставе и учења за први разред основне школе*, и у овом дидактичко-методичком упутству које изражава његове специфичности.

Програм предмета Српски језик у првом разреду основне школе чине четири предметне области: *Почетно читање и писање*, *Књижевност*, *Језик* и *Језичка култура*. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: *Почетно читање и писање* – 95 часова, *Књижевност* – 45 часова, *Језик* – 5 часова и *Језичка култура* – 35 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Настава почетног читања и писања изводи се у првом и другом полугодишту првог разреда основне школе. *Почетно читање и писање* реализује се као засебна област, али обухвата и садржаје из *Књижевности*, *Језика* и *Језичке културе*.

Припремни период

Припремни период је део системског описмењавања. Учитељ ово време користи да се упозна са предзнањима и интересовањима ученика, као и да припреми ученике за почетно читање и писање. Кроз активности у којима се прожимају различите области, учитељи стичу увиде у способности ученика да усмеравају пажњу и опажају, разговарају, причају, препричавају, спретно рукују прибором за писање, спроводе гласовну анализу и синтезу, препознају одређена слова. Такође, они проверавају да ли и у којој мери ученици читају и пишу.

Опажање, визуелно и акустичко подстицање, важно је за развој културе слушања, неговање пажње, концентрације и правилног говора. Зависно од чула којим се примају утисци, опажање ће бити визуелно, акустичко или тактилно. Усмеравање пажње односиће се на уочавање целине и детаља, запажања и одабирања значајних појединости, њиховог поређења, уочавања међусобних односа и динамике (покрети, јачина и брзина итд.), развоја аналитичког опажања.

Визуелни подстицаји везиваће се најпре за најближе окружење (учионица, двориште школе), а касније ће се проширивати на околину. Ученици могу посматрати предмете, људе, животиње, објекте из околине, слике, фотографије, могу уочавати обрасце, облике, боје. У оквиру предлогака треба да опажају, увиђају, упоређују и разликују различите линије и положаје линија (елементе слова).

Акустичко подстицање ученика почиње заједничким слушањем онога што говоре учитељи, други ученици, глумци и спикери. Важно је усмеравати ученике да пажљиво слушају говорника и саговорника. Оснаживање вештине слушања могуће је повезати са облицима невербалне комуникације (мимиком и гестовима који прате говор и активно слушање). У акустичке подстицаје могуће је укључити звукове из природе и окружења.

Комуникативне способности подстичу се кроз разговорне (и ситуационе) игре и активности у оквиру којих се оснажује сналажење ученика у свакодневној говорној пракси уз коришћење одговарајућих форми учтивог обраћања: поздрављање (добро јутро, добар дан, довиђења), захваљивање, извињавање, молба. Способности усменог изражавања подстичу се кроз причање (на пример, на основу доживљаја или маште, посматрања слика или низа слика) и препричавање (на пример слушани текст, познате приче, анимирани филм) разговетним говором и правилним изговором. Учитељи треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова. Посебну пажњу треба усмерити на изговор гласова *ђ, ћ, џ, ч; л, р; ј, љ, с, ш*. О евентуалном неправилном изговору гласова потребно је информисати родитеље и упутити их на консултације с логопедом. Уколико се у говору ученика јаве неправилни облици речи, дијалекатске и жаргонске карактеристике говора, благонаклоно их треба упознати са одговарајућом алтернативом која је у складу с нормом.

Посебну пажњу у припремном периоду треба посветити унапређивању фонолошке свести ученика и развијању осећаја за основне говорне јединице. Гласовна анализа спроводи се кроз растављање речи на гласове и уочавање позиције гласова у речи која је изговорена, али и позиције слова у речи која је написана. У избору примера полази се од једносложних речи без сугласничких спојева, а затим се примери усложњавају. Упоредо с гласовном анализом организују се и вежбе гласовне синтезе. Од скупа гласова граде се речи њиховим сливањем у целину. Одређују се реч и реченица у низу, састављају реченице од предложених речи. У овом периоду се слова, речи и реченице графички представљају (тачка, линија, кружић) како би их ученици повезали са говорним јединицама.

Подстицање развоја fine моторике започиње игроликим утицањем на спретност покрета шаке, што се може интегрисати у активности у оквиру часова физичког и здравственог васпитања и ликовне културе. Препоручује се везивање пертли, чворова на канапу, закопчавање дугмади, коришћење маказа, низање перли, цртање и писање линија, сналажење у равни (горњи део папира, лева страна папира итд.). Ученике треба усмеравати на правилно коришћење прибора за писање и на правилно држање тела – положај тела у односу на сто и на угао писања, удаљеност од стола. Графомоторички подстицаји у најужем смислу односе се на писање елемената слова. То може бити цртање у слободној равни, употпуњавање постојећих цртежа произвољним или задатим елементима или тематски мотивисано писање елемената слова у оквиру различитих линијских система. Треба усмеравати ученике да линије пишу без подизања руке, из једног потеза, тако што ће рука бити опуштена. Доминантан смер повлачења линија требало би да буде слева надесно, као и одозго надолу. Графомоторичке вежбе требало би интегрисати са осталим активностима разговора, причања, слушања, посматрања и сл. С обзиром на природу припремног периода, грешке и непрецизности требало би уважавати као развојне фазе, а употребу гумице свести на најмању меру. Ученике треба подржати у свим њиховим покушајима и позивати их да не журе, већ да активности изводе својим темпом. Сви предложени подстицаји могу се спроводити кроз игру, решавање проблема, покретање педагошких ситуација, организовање вежби, али и кроз симулацију одређених животних ситуација итд.

Учење читања и писања

Настава почетног читања и писања се изводи уз примену принципа индивидуализације јер ученици имају различита предзнања. Постоје ученици који знају да читају и пишу, али и они који шчитавају, препознају сва или поједина слова, као и ученици који до поласка у школу нису упознати са словима. Из тог разлога, потребно је пратити напредак ученика и наставу организовати на више нивоа, како би свако што боље напредовао према сопственом темпу и могућностима.

Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора (најважнији је онај који се односи на предзнања ученика). Учитељи бирају поступак који ће користити у настави почетног читања и писања – комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак. Почетно читање и писање савладава се применом гласовне аналитичко-синтетичке методе, уколико се читање и писање уче монографским и/или групним поступком. Такође, описмењавање ученика у настави почетног читања и писања се може организовати и по комплексном поступку. Ученици који почетно читање и писање уче по монографском и/или групном поступку користе буквар, док ће се почетником служити ученици који читање и писање уче по комплексном поступку.

Приликом обраде штампаних слова почиње се од гласа. Ученици у овом периоду најпре треба да разликују гласове у изговору, а након тога усвајају појам гласа, разликују глас и слово и повезују изговорени глас и његов графички знак – слово.

Ученици уче да пишу штампана и писана слова, речи и реченице; цифре (у корелацији са наставом математике). Учитељи са ученицима могу обрадити прво сва штампана, потом писана слова, или упоредо, групе штампаних па групе писаних слова. Код учења писаних слова посебну пажњу би требало посветити графичком увезивању слова у речима. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Писање се увежбава кроз писање слова, речи, реченица, преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица (на основу слике, задатих речи, низа слика...), одговарање на питања, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина. Ученици вежбају писање и тако што писаним словима преписује текст записан штампаним словима и обратно. У раду се тежи графички правилном и лепом писању: појединачних слова, речи и реченица. Ученици се упућује на уредност кроз тежњу да слова буду приближно исте величине, да размак између слова у речима и између самих речи буде уједначен и равномеран. Средства за писање, у зависности од поступка по коме се ученици описмењавају, могу бити: графитна оловка, пенкало, фломастери, оловке у боји. Свеска у којој пишу може бити без линија (уз подметач), на уске и широке празнине, а може бити и свеска са квадратном мрежом. Дневна оптерећеност писањем прилагођава се ученицима. Радно окружење и распоред седења у клупи зависиће од тога да ли ученик пише левом или десном руком, а подразумева се да деснорука деца пишу десном, а леворука левом руком. Хигијенске, техничке и практичне навике везане за читање и писање (правилно седење и држање тела, функционална употреба прибора за писање, удаљеност текста од очију је 30 центиметара и сл.) подстичу се и остварују систематично и доследно.

Како се читање и писање уче упоредо, на сваком часу, ученици, поред писања, читају слова, речи, реченице и текстове. У овом периоду ученици треба да шчитавају, односно читају одговарајуће текстове. Почиње се од текстова у којима су заступљена само научена слова, осим када се ради по комплексном поступку. Како би се њихов садржај обогатио, речи које садрже необрађена слова замењују се у тексту одговарајућом илустрацијом.

Када ученици савладају сва слова, прелази се на читање кратких разноврсних текстова. И у овом периоду важно је проверити степен разумевања, те је ученицима неопходно постављати питања у вези са прочитаним. У току читања ученици се усмеравају да правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице. У том настојању треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Сваки ученик чита својим темпом и напредује према својим способностима. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре (ребуси, испуњалке, укрштене речи), текстови у којима су поједине речи представљене сликом. Ученици тако упознају нове садржаје, ситуације их више мотивишу, а атмосфера постаје пријатна и опуштена. Важно је подстицати ученике да свакодневно читају код куће. Значајно је сарађивати са родитељима ученика и пружити им неопходне информације везане за читање: мотивација деце, удаљеност текста од очију, читање деци, заједничко читање, самостално читање у свакодневним животним ситуацијама, игре читања (цедуље са упутством за проналажење сакривених предмета, проналажење књиге на полици на основу наслова и сл.).

Корелација са другим областима остварује се кроз садржаје који су за то погодни. То се пре свега односи на усмено изражавање, диктат, писмено одговарање на питања, читање књижевних текстова са разумевањем и употребу основних правописних правила (писање великог слова, интерпункција).

Усавршавање читања и писања

Читање се усавршава на текстовима који су примерени узрасту ученика, кратки, динамични, интересантни. У тај избор спадају и текстови школске и домаће лектире. Ученици треба да читају различите текстове – књижевне и некњижевне – ради уживања и забаве, решавања проблема, проналажења информација, примене упутстава (на пример, рецепт за палачинке). Уколико је реч о добрим читачима, учитељи им могу припремити или препоручити додатну литературу. У зависности од врсте текста и савладаности вештине читања, на часовима се спроводе и различите врсте читања – гласно, тихо (у себи), штафетно, флексибилно, по улогама, логичко.

Посебну пажњу би требало обратити на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова. Провера прочитаног може се реализовати проналажењем чињеница у тексту, извођењем директних закључака, усменим и писменим одговарањем на мањи број питања (уз поштовање ограничења дневне оптерећености ученика писањем), решавањем задатака повезивањем, одређивањем редоследа и избором понуђених одговора, допуњавањем. Редовним читањем и писањем ученици аутоматизују ове две вештине.

КЊИЖЕВНОСТ

Настава књижевности у првом разреду превасходно је у функцији описмењавања, али је неопходно ученике систематично и поступно уводити у свет књижевности. Они треба да откривају тај свет, да схватају начине на који он функционише и да увиђају да је у том свету све могуће. Важно је приволети их да у тај свет уђу, а када се једном у њему нађу, онда је све много лакше. Зато је на овом узрасту најважније да се ученицима што више чита, да се оснажују и храбре у самосталном читању и да се о делима разговара. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз разговоре о прочитаном и о ономе на шта их прочитано наводи да мисле (разговори о самом тексту и на основу текста) ученици се уче култури дијалога, критичком промишљању, разложној анализи, увезивању чињеница и доношењу закључака, аргументовању ставова, слушању и разумевању другачијег мишљења. Читањем, уживањем у прочитаном, пробуженим осећањима и способношћу да их искажу они се васпитавају за књижевност и кроз књижевност, упознајући себе, друге, живот и свет уопште. Посебно је важно што књижевност гради осећај за лепо и вредно, васпитава укус, развија емпатију тако што се ученици уживљавају у естетски свет дела и емотивно га проживљавају. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.

Настава књижевности реализује се кроз садржаје који су у програму дати у виду **лектире** и **књижевнотеоријских појмова**. Лектуру чине одабрана дела за читање у настави (школска лектира) и самостално, код куће (домаћа лектира).

ШКОЛСКА ЛЕКТИРА

Текстови у буквару за читање и разумевање прочитаног

Десанка Максимовић, „Првак”
Душан Радовић, „Срећна Нова година”
Бранислав Цветковић: „Симина азбука”
Перо Зубац, „Добар друг ти вреди више”
Народна прича, „Свети Сава и ђаци”
Јован Јовановић Змај, „Зимска песма”

Текстови у читанци

Поезија

Народна песма, „Ја сам чудо видео“
Десанка Максимовић, „Хвалисави зечеви“
Гвидо Тартаља, „Китова беба“, „Мрави“, „Постеља за зеку“ – обједињено
Бранко Ћопић, „Јежева кућица“ (читање у наставцима)
Љубивоје Ршумовић, „Десет љутих гусара“
Душко Трифуновић, „Два јарца“
Стеван Раичковић, „Цртанка“
Воја Царић, „Пролеће“
Химна „Боже правде“ (одломак)

Проза

„Голуб и пчела“
„Лисица и гавран“, по Езопу
„Два јарца“, „Две козе“, по Доситеју Обрадовићу
Лав Николајевич Толстој, „Два друга“
Драган Лукић, „Јоца вози тролејбус“
Душан Радовић, „Прича о малом прсту“
Влада Стојиљковић, „Како сам купио кишобран“
Избор из ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке ђаке*, загонетке Григора Витеза и Бране Цветковића)

Драмски текстови

Душан Радовић, *Тужабаба*
Александар Поповић, *Неће увек да буде први*
Бора Ољачић, *Први дан у школи*
Љубиша Ђокић, *Побуна играчака*

Популарни и информативни текстови

Милан Шипка, „Буквар“
Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита личност наше школе и др.)

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

Јован Јовановић Змај, избор из поезије за децу („Волим“, „Пачија школа“, „Материна маза“, „Купање“ и друге по избору)

Избор из басни („Цврчак и мрави“, „Лисица и рода“, „Лав и миш“ и друге по избору)

Избор из сликовница за децу.

Део лектире су и текстови намењени за вежбање читања и разумевања прочитаног и препоручује се да се нађу у буквару, односно почетници. Ови текстови читају се у првом полугодишту, а њихова обрада представља разумевање прочитаног, схватање чињеница изнетих у тексту и њихово повезивање, али и основно упознавање природе књижевности саме. **Вештина читања и разумевања прочитаног** изграђује се постепено кроз школовање и са тим се започиње од првог разреда. Ученици слушају и читају књижевне и некњижевне текстове, а учитељ, након читања сваког текста поставља питања у вези са прочитаним. Све ово остварује се и у оквиру области *Језичка култура*. Вођени питањима о прочитаном садржају, ученици развијају способност да као одговоре формулишу реченице и краће говорне исказе, зависно од индивидуалних способности. Ученици усвајају нове речи и богате свој речнички фонд читајући различите текстове, књижевне и некњижевне. Како би разумели текст, ученици се подстичу да издвоје непознате и мање познате речи и изразе у тексту и да траже објашњење у читанци, од вршњака или учитеља.

Текстови у читанци се обрађују у другом полугодишту, када ученици већ знају да читају и пишу и када се ове способности даље изграђују и усавршавају. Тада се поред читања и основног разумевања тежи и књижевној анализи прилагођеној могућностима ученика, у складу са основним циљевима наставе српског језика и исходима учења.

Књижевна дела су у списку школске лектире разврстана на поезију, прозу и драмске текстове и ученици треба да уоче њихову формалну различитост (стих – проза – текст писан по улогама), и на интуитивном нивоу неке од њихових основних генолошких карактеристике (на пример, одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова или низање догађаја у епском и драмском делу). Појмове задате програмом (песма, прича, басна, загонетка и друго) ученик треба да познаје на нивоу именовања и кроз издвајање њихових елементарних карактеристика.

Поезија као одељак у програму обухвата песме и књижевнотеоријске појмове. Ученик треба да именује стих и строфу и разуме основну разлику између њих, те да препозна песму на основу графичке структуре и разликује је од приче (басне) и драмског текста. Читањем лирских песама ученици поступно уочавају доживљавају мелодичност и уче како да песме изражајно читају, а поједине и рецитују. Такође, ученик треба да разликује основни тон у песмама, да се на другачији начин чита, рецитује или пева песма у којој преовлађује шаљив тон од химне или, на пример, песме у којој се описује природа. У првом разреду обрађује се, на нивоу основног разумевања, део текста државне химне „Боже правде” који се најчешће изводи на различитим свечаностима (прве две строфе и последња два стиха последње строфе). Овим садржајем остварује се и лепа веза са наставом музичке културе и света око нас.

Прозу у програму за први разред чине једноставни, кратки текстови, засновани на хронолошком низању догађаја, те ученик треба да одреди где се и када дешава радња, шта је главни догађај, и да разуме узрочно-последични распоред догађаја, односно да увиди шта се у фабулативном току десило прво, шта следеће, шта је претходило неком догађају, а шта из њега следи. Ученик треба да препозна и именује жанр басне као приче са пренесеним значењем (без увођења појма алегорије), да схвата да су у баснама ликови животиње, али да оне не говоре о свету животиња и опстанку у природи, већ да говоре о људима, њиховим особинама и свету у ком живимо. Коначно, ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење басне и издвоји њену поуку. Пошто се у овом узрасту интегрални текст басне неретко адаптира, скраћује, у исходима нису наведени структурни жанровски елементи басне (фабула и поука), поготово што поука у народној басни и код неких аутора није издвојена.

Загонетке су кратка језичко-значењска форма и у првом разреду за обраду су предвиђене ауторске загонетке. Важно је да ученик препозна загонетку као засебну књижевну врсту, да разуме начине одгонетања и њено значење. Такође, на интуитивном нивоу да схвата пренесено значење загонетке и разуме везу између загонетке и одгонетке (чак и када је сам не одгонетне). За ученике загонетка и загонетање треба да представља језичку и мисаону забавну игру, у којој је сам процес одгонетања знатно важнији од откривања тачне одгонетке.

Драма као књижевни род веома је занимљив ученицима првог разреда. Ученици уочавају форму драмског текста, баш као и форму поезије и прозе, односно, на основу графичког изгледа већ јасно разликују овај књижевни род. У првом разреду је довољно да схвате да је драмски текст написан по улогама и да се обично изводи у позоришту, да разликују речи које изговарају ликови од речи у заградама. Не треба уводити појмове *лица* и *дидаскалије*, већ ове елементе текста објашњавати описно. У првом разреду, ученици се упознају и са кратком луткарском формом и исказују утиске о одгледаном сценском извођењу.

Током читања и обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дејче позоришне представе, коментарисање драматизованих одломака). Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови. Ученици се подстичу да учествују у сценском извођењу текста и то: драмским текстовима, сценским играма, играма улога или оживљавањем лутке. Од великог је значаја њихово учествовање у драмским играма које подразумеју охрабривање говорних импровизација и примену сценске лутке. Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе.

Стицању читалачких навика знатно доприноси и читање **домаће лектире**. У првом разреду часови домаће лектире реализују се у другом полугодишту, када се ученици оспособљавају да самостално читају дела из овог корпуса. Пошто су у првом разреду у питању збирке (песама Јована Јовановића Змаја, као и басни), корисно је (али није нужно) да се у читанци нађе неки текст из тих збирки којим би учитељ најавио рад на домаћој лектури и којим би се ученици мотивисали за даље читање већег броја текстова у збирци или целе збирке. Важно је да ученици читају књиге, збирке песама, прича, басни и да стварају личну библиотеку, те је добро да се издавачи интересују за објављивање комплета лектире за сваки разред. Избор из сликовница за децу треба правити у односу на постојећи фонд у школској, месној или одељењској библиотеци. Битна одлика домаће лектире јесте самостално читање и припремање ученика за час по усмереним задацима. Неопходно је благовремено најавити читање домаће лектире како би ученици на време набавили књигу. Важно је да учитељ истовремено подели и задатке за усмерено читање како би ученици већ приликом првог читања пратили текстове према датим задацима.

У програму за први разред јавља се и појам **читање у наставцима** што представља читање текста на више часова, у неколико дана. Приликом организације оваквог читања потребно је одабрати погодно место за прекид, место које код ученика изазива знатижељу и ишчекивање за даље читање. Након прекида или пре читања наставка, могу се испитати и ученичка предвиђања даљих догађаја. Читање текста у наставцима изводи се на примеру *Лежее кућице* Бранка Ћопића, што подразумева да учитељ, према плану који сам осмисли и одговарајућом динамиком, чита део по део Ћопићевог текста и разговара са ученицима о прочитаном на неколико

планираних часова мотивишући их да дело читају и сами.

Уколико текстове прати одредница **обједињено**, то значи да се та дела у уџбеницима налазе на једној или на повезаним странама и да се читају и обрађују на једном часу. У овом програму то се чини код песама Гвида Тартаље које су кратке, садржински и тематски веома сличне те их је могуће обрадити за један школски час.

Зависно од ситуације у одељењу, услова рада у школи и наставних потреба, учитељ може да проширује наведене спискове школске и домаће лектире додатним текстовима, уз услов да при томе води рачуна о њиховој идејно-естетској вредности, примерености узрасним могућностима ученика и потребама савремене наставе матерњег језика. Уколико учитељ располаже довољним фондом часова за наставу књижевности, може самостално или у договору са ученицима да бира ове текстове. Исто тако је важно да има увид у оно што ученици сами, по сопственом избору, читају код куће и да о томе са њима повремено води разговоре о прочитаном штиву..

Поред књижевних, у школској лектури се налазе и **некњижевни текстови**, који се такође користе за усавршавање читања и писања, као и за упознавање знаменитих личности наше културе и традиције. Ученици се, уз помоћ учитеља, оспособљавају да читају и разумеју садржај текстова, проналазе и повезују информације у њима.

Програмом се предвиђа да се систематично и поступно усвајају следећи **књижевно-теоријски појмови**:

- песма;
- стих;
- строфа;
- прича;
- догађај; место и време збивања;
- књижевни лик – изглед, основне особине и поступци;
- драмски текст за децу;
- басна;
- загонетка.

Како се ради о специфичном узрасту ученика, важно их је постепено уводити у основне појмове о књижевности. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, као и уочавање његове улоге у тексту.

Уз активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих врста текстова ученици се оспособљавају и да садржаје доводе у везу са илустрацијама и фотографијама, које прате књижевни, популарни и информативни текст. Такође, потребно је да ученици разликују основне делове текста и књиге: наслов, име аутора, садржај. Ученици до краја првог разреда треба да знају да користе читанку и сналазе се у њеним садржајима.

У намери да се ученици од првог разреда навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекаром. Такође, неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци. Пожељно је да учитељ заједно са ученицима организује одељењску библиотеку јер се тако унапређује самостално читање ученика као и брига о очувању књига. Овакво коришћење и размена књига подразумева један део у учioniци са полицама или, сасвим једноставно, са разнобојним кутијама или пластичним корпама у којима су књиге и сликовнице које ученици доносе од куће након читања и остављају другима за даља читања и позајмљивања. Тако уче да је стварање једне колективне библиотеке важно, да кроз размену књига и упознавањем истих садржаја стварају своју малу заједницу, уче да правилно користе и чувају књиге. То је увек добар кутак да се у њему проведе одмор или неки други тренутак слободног времена.

Сликовнице и часописи за децу су изузетно важно штиво за ученике првог разреда. Приликом избора сликовница треба водити рачуна о адаптацији текста, тематици, порукама и илустрацијама. Могу се користити часописи из фонда школске или одељењске библиотеке. Ученике треба упознати са формом часописа, са њиховим најразличитијим садржајима – књижевним текстовима, ученичким радовима, квизовима, језичким играма, стриповима и друго. Ови садржаји углавном не застаревају и зато се у настави могу користити и стари дечји часописи, који више не излазе, али које ученици имају у личним (породичним), школским и другим библиотекама.

ЈЕЗИК

У настави *Језика* ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију.

Граматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем у свим предметним областима. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

У оквиру свих предметних области (*Почетно читање и писање, Књижевност, Језичка култура*) ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања. Тако се поставља основа за проширивање језичких садржаја у старијим разредима.

Потребно је указивати на разликовну функцију гласа у оквиру речи (нпр. *ђак, џак*). Тако се посредно скреће пажња на важност правилног писања слова, односно правилног изговарања гласова.

Елементарне основе из граматике ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи треба уочавати и изоловано и у оквиру реченице. У писању треба скренути пажњу на то да је реч у реченици одвојена белинама са обе стране, а у говору учитељ треба да нагласи правилан акценат неке речи (уколико је ученици погрешно изговарају).

Реченице треба уочавати, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању посебно треба скренути пажњу на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика (на овај начин се повезују граматика и правопис). Када се реченица изговара, ученицима се скреће пажња на њену интонацију, нарочито ако се ради о питању.

Правопис

Правописна правила ученици савладавају путем систематских вежбања. Ова вежбања треба да буду разноврсна и треба их организовати што чешће.

У оквиру правилне употребе великог слова потребно је обрадити писање властитих имена, презимена и надимака, и то у изолованим примерима и у оквиру реченице. Када је у питању име школе коју ученици похађају, треба да буду оспособљени да га самостално правилно препишу. Такође, потребно је ученике оспособити да пишу велико слово на почетку реченице и одговарајући интерпункцијски знак на крају (тачку, знак питања или знак узвика).

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Област *Језичка култура* обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање **говорења, слушања, читања и писања**. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и развијање комуникативних способности ученика. У настави се подобласти преклапају, па се тако и методички садржаји заједнички постављају. Наставни рад у области *Језичка култура* реализује су у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

Говорење се развија кроз разговор, читање и богаћење речника, усмено изражавање и рецитовање и изговарање напамет научених текстова. Ученици се упознају са основним начелима комуникације, кроз слободни, односно друштвени разговор, где примењују и користе форме учтивог обраћања. У вођеном разговору о тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. У току разговора потребно је упућивати ученике да се изражавају потпуним реченицама, да пренесу комуникативну поруку и своје мишљење. Богаћење речника ученика остварује се тако што они усвајају нове речи и нова значења исте речи првенствено из правилног говора, као и кроз слушање и читање књижевних и некњижевних текстова. Ученици се упућују да речи употребљавају у одговарајућем контексту и правилно се изражавају у свакодневном говору.

Усмено изражавање се реализује вођено, кроз говорне вежбе, уз помоћ датог или заједничког плана. План помаже ученицима да осмисле садржину говора, али не треба спутавати оне који могу да говоре самостално са индивидуалним планом, па и без њега. Препоручени облици јесу: препричавање, причање и описивање. Усмено се препричава краћи текст из буквара, читанке, часописа за децу, илустрованих енциклопедија. Врсте причања обухватају причање о слици или по низу слика, по задатим речима (одредницама) и о доживљајима. Описују се годишња доба, предмети и бића. Ученици се подстичу да напамет говоре краће књижевне текстове у функцији правилног говора, богаћења речника и стваралачког изражавања. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања. Такође, могу се напамет научити и говорити кратки одломци из прича и делови драмског текста (говор лица). Зато треба пажљиво одабрати шта ће ученици учити напамет, а неки од критеријума су уметничка вредност текста и његова прилагођеност узрасту.

Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре, разумеју основни садржај одслушаног и то потврђују репродуковањем слушне поруке. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, *Препознај ко говори, Слушај како говорим* (тихо, брзо), *Чујем глас т.*

Ученици слушају читање разноврсних текстова и на различите начине показују да су их разумели тако што репродукују информације из њих.

Пошто се заврши настава почетног читања и писања, наставља се рад на самосталном **писању** и читању. Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу као и самосталне или повезане реченице на основу њих. Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика. Препоручује се вођено писмено препричавање краћег текста и то, прво, у виду одговора на дата питања (план са питањима), потом, уз помоћ простог плана текста.

Диктат спада у вежбе слушања и писања, где се развија језичко повезивање изговорене и записане речи. Препоручене врсте су: диктат као једноставна вежба за унапређивање писања, диктат са предусретањем грешака и изборни диктат.

У писању се примењују научена правописна правила. Потребно је да се правопис доследно примењује већ у периоду почетног читања и писања. Ученици се упућују и да бирају адекватне речи, употребљавају нове речи и изразе.

Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Ученици читају уџбеничке и вануџбеничке нелинеарне текстове и текстове са практичном наменом. Потребно је практиковати следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (*у себи*). Разумевање текста показује се проналажењем, репродуковањем и повезивањем основних информација експлицитно датих у тексту, помоћу подстицаја или питања. Такође, усмеравају се да повежу илустрације или фотографије које иду уз текст који читају.

Стицању читалачких навика доприноси одлазак ученика у библиотеку и успостављање сарадње са библиотекаром. Потребно је да ученици знају како да се понашају у библиотеци, на који начин се позајмљују, чувају и враћају књиге.

Језичка култура ученика негује се кроз **језичке вежбе** као и реализацијом **језичких игара**. Ове активности могу се организовати као самостални час или у оквиру других предметних области. Језичке вежбе реализују се тако да доприносе богаћењу речника и унапређивању језичког израза ученика. Посебно су погодне фонолошке, лексичке и синтаксичке вежбе. На крају вежбања, потребно их је укључити у шири контекст, на пример, лексичке у синтаксичке. Језичке игре не треба мешати са језичким вежбама и важно је организовати их као забавне активности. То могу бити разговорне или ситуационе, односно стварносне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Такође, могу се одабрати и преметаљке, ребуси, палиндроми, допуњалке, једноставне укрштене речи. Све језичке вежбе и игре могу се реализовати у оквиру једног целог часа или као његов део. Врсте језичких вежби и игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја.

СТРАНИ ЈЕЗИК - ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ	Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Годишњи фонд часова	72 часа

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАД А	УТВРЂ ИВАЊЕ	СВЕ ГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Let's start!	1										1	0	1
2.	Module 1 My Family	6										3	3	6
3.	Smiles Magazine I	1	3									1	3	4
4.	Module 2 My School		6									2	4	6
5.	Smiles Magazine II		1	3								1	3	4
6.	Module 3 My Room			5	1							3	3	6
7.	Smiles Magazine III				5							1	4	5
8.	Christmas Day!				2							1	1	2
9.	My Green Passport					2						0	2	2
10.	Module 4 My Pets					2	4					2	4	6
11.	Smiles Magazine IV						4					1	3	4

12.	Module 5 My Food							6				2	4	6
13.	Smiles Magazine V							2	2			1	3	4
14.	Easter is Here								2			1	1	2
15.	Module 6 My Music								4	2		2	4	6
16.	Smiles Magazine VI									3	1	1	3	4
17.	My Green Passport										2	0	2	2
18.	Board Game									1	1	0	2	2
УКУПНО		8	10	8	8	4	8	8	8	6	4	24	48	72

Р.БР.	ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ По завршетку разреда ученици ће бити у стању да:
1.	Let's start!	Комуникација, естетичка, компетенција за учење, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1.	Разумеју и именују бића и предмете који се односе на тему; поздраве и отпоздраве користећи најједноставнија језичка средства.
2.	Module 1 My Family	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Разумеју и именују бића и предмете који се односе на тему; разумеју једноставне исказе који се односе на поздрављање и представљање; поздрављају, отпоздрављају, размењују информације личне природе (питају и кажу како се зову); препознају и именују чланове породице; представе чланове своје породице; уоче сличности и разлике у породичним односима у Великој Британији и код нас; разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих; поштују правила учтивости комуникације.
3.	Smiles Magazine I	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	Препознају и именују боје; описују предмете користећи најједноставнија језичка средства; уоче сличности и разлике у начину забаве вршњака у циљној култури и код нас; разумеју једноставне исказе који се односе на поздрављање и представљање; поздрављају, отпоздрављају; поштују правила учтивости комуникације.

4.	Module 2 My School	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	Препознају и именују школске предмете и бројеве до 10; разумеју једноставан опис предмета; описују предмете користећи најједноставнија језичка средства; разумеју једноставне исказе који се односе на количине и изражавају количине једноставним језичким средствима.
5.	Smiles Magazine II	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	Препознају и именују школске предмете и бројеве до 10; разумеју једноставан опис предмета; описују предмете користећи најједноставнија језичка средства; разумеју једноставне исказе који се односе на количине и изражавају количине једноставним језичким средствима; уоче сличности и разлике у изгледу школског простора у циљној култури и код нас.
6.	Module 3 My Room	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују речи које се односе на тему; разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих; траже и пруже кратка и једноставна обавештења о положају у простору; разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих; уоче сличности разлике у начину живота у циљној култури и код нас.

7.	Smiles Magazine III	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују речи које се односе на тему; разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих; траже и пруже кратка и једноставна обавештења о положају у простору.
8.	Christmas Day!	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12.	Разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упуте једноставне честитке; уоче сличности и разлике у начину прославе Божића код нас и у Великој Британији.
9.	My Green Passport	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговоран однос према здрављу, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују речи које се односе на тему; опишу биљке и животиње користећи најједноставнија језичка средства; разумеју једноставан опис предмета и места; описују предмете и места користећи најједноставнија језичка средства; разумеју позив и реагују на њега; упућују позив на заједничку активност; разумеју и поштују правила учтивости комуникације.

10.	Module 4 My Pets	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	Препознају и именују кућне љубимце и појмове који се односе на животиње; разумеју једноставан опис предмета; описују жива бића користећи најједноставнија језичка средства; разумеју и поштују правила учтиве комуникације.
11.	Smiles Magazine IV	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	Препознају и именују кућне љубимце и појмове који се односе на животиње; разумеју једноставан опис места; описују жива бића користећи најједноставнија језичка средства; уоче сличности разлике између кућних љубимаца и дивљих животиња.
12.	Module 5 My Food	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према здрављу, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују храну и пиће; разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима; разумеју и поштују правила учтиве комуникације; разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама и реагују на њих; изразе основне потребе кратким и једноставним језичким средствима;

13.	Smiles Magazine V	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према здрављу, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују храну и пиће; разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима; разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама и реагују на њих; изразе основне потребе кратким и једноставним језичким средствима; уоче сличности и разлике у начину исхране у Великој Британији и код нас.
14.	Easter is Here	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упуте једноставне честитке; уоче сличности и разлике у начину прославе Ускрса код нас и у Великој Британији.
15.	Module 6 My Music	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, предузимљивост и оријентација према предузетништву, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују делове тела; разумеју једноставан опис људи; описују себе користећи најједноставнија језичка средства; уоче сличности разлике у начину забаве и учења у циљној култури и код нас.

16.	Smiles Magazine VI	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према здрављу, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују делове тела; разумеју једноставан опис људи; описују себе користећи најједноставнија језичка средства; уоче сличности разлике у начину забаве и учења у циљној култури и код нас.
17.	My Green Passport	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговоран однос према околини, одговоран однос према здрављу, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Препознају и именују животиње, разликују воће и поврће; разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; поштују правила учтиве комуникације; разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама и реагују на њих; изразе основне потребе кратким и једноставним језичким средствима.
18.	Board Game	Комуникација, дигитална, естетичка, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12.	Користе научене речи и изразе у комуникацији; именују животиње и предмете; одговарају на једноставна питања.

МАТЕМАТИКА

ЦИЉ наставе математике у основној школи је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање, као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Геометрија – предмети у простору и односи међу њима	11									1	5	5+2	12
2.	Геометрија – линија и област	9									1	4	5+`1	10
3.	Геометрија – класификација предмета према својствима	1	6									3	3+1	7
4.	Природни бројеви до 100		17	20	20	17	9	22	16	18	5	54	90	144
5.	Мерење и мере									2	5	2	5	7
УКУПНО		21	23	20	20	17	9	22	16	20	12	68	112	180

* О-обрада; у -утврђивање; п-провера знања; с-систематизација

- Кључни појмови: односи у простору, геометријски облици, број, сабирање и одузимање и мерење

Р.БР.	ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
1.	Геометрија – предмети у простору и односи међу њима	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини	1.МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, правоугаоник, тачка, дуж); 1.МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни	- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине - именује геометријска тела - уме да сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика. - разликује унутрашњост и спољашњост; - разликује у, на и ван
2.	Геометрија – линија и област	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини	1.МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, правоугаоник, тачка, дуж); 1.МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни	- разликује праву, криву, изломљену, отворену и затворену линију; - уочава тачку; - спаја тачке правим и кривим линијама - црта праву линију и дуж помоћу лењира

3.	Геометрија – класификација предмета према својствима	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини	1.МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, правоугаоник, тачка, дуж); 1.МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни	- групише предмете и бића са заједничким својствима; - упоређи предмете и бића по висини и дужини; - упоређи предмете и бића по ширини
4.	Природни бројеви до 100	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини	1.МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упоређи бројеве по величини и да прикаже број на датом бројевној полуправој; 1.МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве стотине; 1.МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз с једном рачунском операцијом; 1.МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве стотине;	- разуме појам скупа и елемента скупа - препознаје скупове са истим бројем елемената; - препознаје скупове са различитим бројем елемената; - пребројава елементе датог скупа; - развија појам броја преко појма скупа; - броји, упоређује бројеве у блоку бројева до 5; -користи знаке плус, минус и једнако; - користи појмове сабирање, сабирак, збир; - користи појмове одузимање, умањеник, умањилац, разлика; - одређује претходнике и следбенике; - усваја појам једноцифреног броја; - чита, записује, упоређује и броји једноцифрене бројеве;

			1.МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем; 1.МА.2.1.2. уме да одреди редни број десетице у оквиру прве стотине; 1.МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза; 1.МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми	- пише и чита бројеве од 0 до 10; - сабира и одузима бројеве од 0 до 10; - усваја појам десетице и јединице; - одређује број десетица и јединица у датим бројевима; - користи бројевну праву приликом приказивања бројева, сабирања и одузимања; - користи редне бројеве; - користи својство замене места сабирака; - користи својство здруживања сабирака; - користи својства сабирања као олакшицу приликом рачунања; - одређује за толико већи број; - одређује за толико мањи број; - одређује непознати број погађањем; - развија појам двоцифреног броја; - усваја појам прве и друге десетице; - разликује парне и непарне бројеве; - сабира и одузима бројеве датог облика; - чита,записује и упоређује десетице прве стотине; - сабира и одузима десетице; - чита и записује бројеве прве стотине; - упоређује бројеве прве стотине; - сабира и одузима бројеве до 100 без прелаза преко десетице - уочава правило и одређује следећи члан започетог низа
--	--	--	--	---

				- решава текстуалне задатке с једном операцијом
5.	Мерење и мере	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Сарадња - Предузетничка - За одговоран однос према здрављу - За одговоран однос према околини	1.МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе; 1 МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама; 1 МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама	- мери дужину задатом, нестандартном јединицом мере ; - разликује новчане апоене до 100 динара и упоређује њихову вредност

СВЕТ ОКО НАС

Циљ	Циљ учења предмета <i>свет око нас</i> јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	први
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; сарађује са вршњацима у заједничким активностима; одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; чува своју, школску и имовину других; прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом	НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ	Ја и други	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
		Породични дом, школа	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе.

кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко; учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места;			Празници: породични, школски.
		Здравље и безбедност	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
		Оријентација у простору и времену	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.

се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.		Човек ствара	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).
		Разноврсност природе	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу.

			Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело — делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).
--	--	--	--

Кључни појмови: оријентација, култура живљења и друштвена стварност у непосредном окружењу.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **Свет око нас** задржао је постојећи оквир, фонд од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика — дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У II разреду просторни оквир се проширује на *Насеље са околином*, у трећем III разреду на *Завичај*² (природно и друштвено окружење, крај³, односно крајина⁴), а завршиће се у IV разреду државом *Србијом*.

Завичајни принцип овом предмету обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из дететовог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет *свет око нас* подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду — непосредно окружење. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл.

Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима — играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе *Света око нас* усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи *света око нас* показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: *повезује резултате учења и рада са уложеним трудом*. Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објекта, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем уоченог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава.

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на *повезаности различитих појава и процеса*. Због тога садржаји *Света око нас*, а касније и *Природе и друштва* морају да буду одраз те целовитости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је *спирално-улазни модел*, а у складу са узрастним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде *повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине* одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике — закључивање на

основу спроведеног експеримента итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар *Света око нас* и, касније, *Природе и друштва*. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма предмета *Свет око нас* препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења/контекста у коме ученици живе.

Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика

При остваривању циља и предметних исхода *света око нас* мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности ученика. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета *Свет око нас* су:

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);
- Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- Процењивање – самостално одмеравање;
- Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;

- Бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- Практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;
- Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- Истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;
- Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- Стварање – креативна продукција;
- Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

У оквиру теме *Ја и други* налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као *друштвено биће*, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Без обзира о којим друштвеним групама је реч, неопходно је, на адекватним и ученицима блиским примерима, указивати на дуализам права и обавеза ученика. Када се говори о *основним животним потребама*, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од суштински важних васпитних компоненти предмета. У оквиру ове теме налазе се и садржаји који се односе на *здравље и безбедност*. Овде је акценат на развијању навика здравог живљења и оспособљавање ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме *Оријентација у простору и времену* од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонаца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Могу се појавити велике индивидуалне разлике међу ученицима у овладавању овим појмовима, па треба пажљиво одредити активности и одабрати садржаје који омогућавају напредак (у зони наредног развоја). Ово су садржаји о којима ученици имају искуства, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурирана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Садржаје који се односе на *кретање и сналажење у простору* коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње. *Сналажење у времену* конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра,

прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика оствестити цикличност у смењивању наведених временских одредница — смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Касније ће се појам цикличности јављати и у различитим природним појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом *Разноврсност природе* односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на *живи свет* надограђују се постепено, од *препознавања и именовања* биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко *класификација* које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка *апстрактнијим формама* у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Новина у програму је јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања *неживе природе*, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају уочавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), а затим се иде ка сложенијим и апстрактнијим својствима у старијим разредима. Картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе започиње још у првом разреду, посматрањем околине и именовањем и упоређивањем географских појмова, објеката и појава у непосредном окружењу (брдо, равница, река, језеро...), као и оспособљавањем за сналажење у непосредној околини помоћу карактеристичних објеката.

Приликом изучавања природних феномена нужно је већ од првог разреда постепено уводити ученике у различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање и учествовање у једноставним огледима представља истраживачке активности примерене ученицима првог разреда.

Концепт *одрживог развоја* и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за *Свет око нас* и за *Природу и друштво*. У првом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње — штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. Ученике треба кроз активности које се организују у оквиру одељења или школе подстицати на учење кроз искуство. Тако дете развија не само навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, већ и здрављу и култури понашања која је неодвојиви део оваквог начина поступања. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Човек ради и ствара је тема која о човеку говори из другог угла — као свесном бићу. Веза природа- материјал-производ показује целовитост природних и друштвених феномена. Исходи који се односе на *материјале* остварују се на исти начин као и исходи који се односе на живу и неживу природу. У првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу, и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо– меко, провидно–непровидно, храпаво–глатко), док ће се у наредним разредима изучавати сложенија својства. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика приликом њиховог савладавања, односно коришћење различитих чула за њихово упознавање, бележење уоченог, извођење огледа, описивање итд.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Циљ	Циљ учења предмета <i>ликовна култура</i> је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	први
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАДА	ВЕЖБА	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Облици	4	5	4	3							10	6	16
2.	Линије и облици око нас				1	3	2	4				3	7	10
3.	Споразумевање								4	2		3	3	6
4.	Простор									2	2	2	2	4
УКУПНО		4	5	4	4	3	2	4	4	4	2	18	18	36

ИСХОДИ	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; – пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; – одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; – црта на различитим подлогама и форматима папира; – користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; – обликује једноставне фигуре од меког материјала; – одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; – преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; – изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје,	ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и продукти. Сликар – слика, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.

утиске, сећања и опажања; – преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; – изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; – повеже одабрану установу културе са њеном наменом; – поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.
--	------------------------------------	---

	ОБЛИКОВАЊЕ	Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор.
--	-------------------	---

		Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм – традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. Традиција. Празници и украшавање. Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.

Кључни појмови: простор, облик и линија.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **ликовна култура** усмерен је на изградњу компетенција које су ученицима неопходне за живот у савременом свету. Програмска концепција није измењена, већ додатно подржава креативност наставника. Новине су исходи за крај разреда. Достицањем исхода ученик постепено развија компетенције. Улога наставника је да креира свој програм, при чему треба да буде фокусиран на исходе, односно да осмисли активности и одабере методе, технике и поступке који ће на најефикаснији начин омогућити достизање исхода.

Од бројних исхода које ученици достижу до краја године одабрани су они које сви ученици могу да достигну. Природа предмета је таква да ће се поједини исходи понављати и у другим разредима (исто или слично формулисани). Такве исходе наставник тумачи у односу на узраст ученика и препоручене, односно одабране садржаје. Предвиђено је да се већина исхода достиже постепено и континуирано током целе школске године, кроз разноврсне задатке и активности. Изузетак су они исходи који се достижу кроз периодичне активности, као што је одлазак у установу културе.

У трећој колони табеле налазе се препоручени садржаји, нема предлога задатака и активности. Поједини садржаји могу да се дефинишу само глаголом, али се формулација не односи на активност ученика, већ на програмски садржај (најчешће упућује на процесе или поступке које је потребно објаснити). У програму предмета **ликовна култура** садржаје чине кључни појмови и подпојмови, мотивациони садржаји и васпитни садржаји. Кључни појмови су неизоставни садржаји, а остале садржаје одређује наставник, бирајући оне који су најпогоднији за достизање исхода.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Структура програма је оквирна, тематске целине постоје искључиво ради прегледности (наставник планира структуру). Није пожељно да структура уџбеника буде основ за планирање наставе. Највећа вредност уџбеника је у визуелним садржајима и у објашњењу кључних појмова. Ученици могу и даље користити постојеће уџбенике, али није пожељно да наставник копира структуру уџбеника. Наставне јединице се планирају оквирно, а било би добро да назив упућује на тренутак када се кључни појам први пут уводи. По завршетку наставне јединице не завршава се учење појма. На пример, ако је назив прве наставне јединице *Простор*, то не значи да ученици треба да уче о простору само током трајања те наставне јединице.

Приликом планирања часова, односно активности, треба имати у виду следеће напомене. Једна добро осмишљена активност обухвата више од једног исхода. На основу једног исхода може се осмислити више задатака/активности. Овако дефинисани исходи подржавају различите начине планирања. Важно је само избећи релацију један задатак/активност — један исход, јер се не ради о исходима који се достижу по завршетку једног задатка/активности.

Када се планира интегрисана настава, важно је водити рачуна о циљу и специфичностима предмета како ученици не би били ускраћени, јер сваки наставни предмет има специфичну методiku и само примена свих методика омогућава целокупни развој ученика. У настави **ликовне културе** знања, умења и ставови изграђују се на јединствен начин у интеракцији програмских елемената (креативност— медијуми — садржаји) и активности наставника и ученика, па се од наставника очекује да адекватно подржи развој опажања, стваралачког мишљења и индивидуални потенцијал сваког ученика. У упутству је указано на тачке у интегрисаној настави где се методе битно разликују по предметима.

Програм је пројектован на мањи број часова него што је предвиђено планом наставе и учења како би и наставник и ученици имали времена да реализују сопствене креативне идеје. Када је реч о ученицима националних мањина који похађају наставу на матерњем језику, овај „вишак” часова је предвиђен за упознавање културе и уметничког наслеђа националне мањине, а у складу са програмом предмета *свет око нас*.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ	Циљ учења предмета <i>музичка култура</i> је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; – разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; – препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; – повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; – поштује договорена правила понашања при слушању музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – изговара у ритму уз покрет бројалице; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук – лик, музика — радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак — дуг), јачина (гласан – тих), висина

– примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		(висок – дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет — плескање, пуккетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање –

		правилан начин певања. Правилна дикција — изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет — песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до- зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начииа свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме — пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима — песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.
--	--	--

		Свирање графички представљеног ритма.
--	--	--

		Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства — изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на краћи текст.

Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономотопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.
--

Кључни појмови: тон, покрет, мелодија, ритам и извођење.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Природа саме музике, па и предмета **музичка култура** указује на стално прожимање и садејство свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја у животу детета.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени **музички садржаји** (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима. Полази се од централне теме (нпр. назива песме која се учи, или композицији која се слуша). Процес учења увек полази од што квалитетнијег избора музичких примера. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој. На пример, извођење бројалице уз покрет води ка свирању на дечјим ритмичким инструментима. Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Уз песму или бројалицу може се свирати ритмичка пратња. Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ	Циљ учења предмета <i>физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	први
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; – примењује правилну технику дисања приликом вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и

– игра дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – прихвати сопствену победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – уочи разлику између здравог и болесног стања; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – схвати значај коришћења воћа у исхрани; – правилно се понаша за столом.			смера. Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом правца и смера, – брзо трчање 20 m са стартом из различитих почетних положаја, – игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		Скакања и прескакања	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		Пузања, вишења, упори и пењања	Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.

		Вежбе на тлу	Основни садржаји Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.

		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		Плес и Ритмика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз плесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.

		Здравствено васпитање	Упознај своје тело. Растемо.
			Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, игра, здравље и култура.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **физичког и здравственог васпитања** састоји се од три предметне области:

- физичка способност,
- моторичка вештина,
- физичка и здравствена култура.

Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

Организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су редовна настава и ваннаставне активности.

План и програм ваннаставних активности предлаже Одељенско веће првог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. У оквиру њих постоје следећи облици рада:

- спортско-рекреативне активности,,
- недеља школског спорта,
- активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање ...),
- школска такмичења,
- корективно-педагошки рад.

Часови физичког и здравственог васпитања

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се слична али лакша вежбања од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу.

Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Спортско-рекреативне активности

Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...);
- ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Одељенско веће првог разреда заједно са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу, као и другим Стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици, који су ослобођени практичног дела наставе *физичког и здравственог васпитања*, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- излет;
- крос се организује минимум једном у току школске године;
- зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу);
- летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.).

План и програм ових активности сачињава Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу.

Школска такмичења

Школа за ученике првог разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника *физичког и здравственог васпитања*.

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом и програмом наставе и учења, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу.

Корективно-педагошки рад

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:
- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставу у одељењу које ученик похађа.

ОСЛОБАЂАЊЕ УЧЕНИКА ОД НАСТАВЕ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- прате игру и усвајају правила игре, на часу или ваннаставним активностима,
- направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја,
- на други начин помажу у настави.

Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе: По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави;
- примени основна здравствено-хигијенска правила;
- помогне у организацији активности предвиђених програмом.

ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Наставне теме *Вежбе на тлу* и *Вежбе равнотеже* остварују се реализацијом основних и проширених садржаја. Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Дидактичко-методички елементи

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа — унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- стање физичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторичких вештина;
- однос према раду.

Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнутог предвиђених исхода.

Први ниво**1. Стање физичких способности**

Ученик има висок степен развијености физичких способности на основу оцено: а)

координације:

- у цикличним кретањима и у повезивању једноставних покрета у целину;
- правилно изводи комплекс од осам вежби обликовања без реквизита; четири вежбе на рипстолу; и четири вежбе са палицом;
- на основу брзине учења: вежби на тлу; трчања преко поређаних препрека у једнаком ритму;
- вођење лопте без прекида (неколико пута);
- додавање лопте једном или обема рукама и хватање лопте;

б) гipкoсти:

- раменог појаса, кичме и у зглобу кука;
- покрете трупа, руку и ногу изводи меко у оптималним амплитудама (заклони, претклон, заножeња, предножeња и одножeња...);

в) одржавања равнотеже:

- на суженим површинама (линијама, шведској клупи, ниској греди или ставовима на једној нози) покрете изводе без поремећаја тежишта тела;

г) експлозивне снаге, брзине и репетитивне снаге:

- скокове и прескакања изводи са већом висином и даљином;
- брзо трчи са и без промене правца;
- вежбе обликовања за снагу изводи са више понављања;

д) издржљивост:

- трчи и учествује у игри дуже време без замора.

2. Стање здравља и хигијенске навике

Ученик има висок степен развијености хигијенских навика и добар здравствени статус када:

- нема постуралне поремећаје ни телесне деформитете, има нормално развијен свод стопала, уредног је општег изгледа; не показује видљиве знаке умора приликом вежбања;
- његов телесни развој је у складу са узрастом;
- има уредну опрему за вежбање и у потпуности усвојене хигијенске навике.

3. Достигнути ниво савладаности моторичких вештина

Ученик има висок степен развијености моторичких вештина уколико је успешно савладао кретања и захтеве предвиђене основним и проширеним садржајима.

4. Однос према раду

Ученик има позитиван активан однос према раду уколико је редован и активан на часовима и ако се ангажује у ваннаставним активностима.

Ученик је у потпуности достигао предвиђене исходе за први разред.

Други ниво

Ученик има задовољавајући степен: развијености физичких способности, здравственог стања и хигијенских навика, савладаности моторичких вештина и однос према раду, ако значајно не одступа од критеријума наведених за први ниво.

Ученик на овом нивоу достигао је предвиђене исходе уз одређене потешкоће (навести најбитније), има позитиван однос према раду ако је редован и активан на свим, или на већини часова.

Трећи ниво

Ученик делимично или потпуно одступа од критеријума наведених за први и други ниво.

Не носи редовно и не одржава опрему за вежбање и има недовољно развијене хигијенске навике.

Делимично је достигао, или у потпуности није достигао већину предвиђених исхода (навести најбитније), није заинтересован за вежбање и не показује напредак.

На крају сваке описне оцене, наставник треба да наведе које су могуће препоруке за даљи напредак и укључи родитеље.

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Циљ наставе и учења: Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

Наставна тема	Наставне јединице	Тип часа	Исходи	Време реализације	Међупредметне компетенције
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	1. Шта су дигитални уређаји	обрада	Ученик ће бити у стању да: – препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих.	септембар	Вештина сарадње, комуникација, одговорно учешће у савременом друштву, компетенција за учење, дигитална компетенција, естетичка компетенција, рад с подацима и информацијама.
	2. Дигитални уређаји су свуда око нас	обрада			
	3. Значај дигиталних уређаја	обрада			

	4. Врсте дигиталних уређаја	утврђивање			
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	5. Дигитални уређаји у мом дому	обрада	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја; – упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја.	октобар	
	6. Дигиталне играчке	утврђивање			
	7. Комуникација у дигиталном свету	обрада			
	8. Паметни дигитални уређаји	обрада			
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	9. Учење у дигиталном свету	обрада	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – наведе неке од животних	новембар	

	10. Дигитални свет и занимање људи	обрада	ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; – упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; – користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); – упореди дигитални и папирни уџбеник.		
	11. Учење и рад у дигиталном свету	утврђивање			
	12. Стварање у дигиталном свету	обрада			
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	13. Откривање света помоћу дигиталних уређаја	обрада	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине; – упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих.	децембар	
	14. Уметност у дигиталном свету	обрада			
	15. Виртуелна посета установама културе	утврђивање			

БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	16. Дигитални уређаји и здравље	обрада	Ученик ће бити у стању да: — наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; — наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја.	јануар	Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, рад с подацима и информацијама сарадња.
	17. Одговорно управљање дигиталним уређајима	Обрада			
	18. Новогодишње честитке некад и сад	обрада			
	19. Преношење порука некад и сад	утврђивање			
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	20. Заштита личних података	Обрада	Ученик ће бити у стању да: — наброји основне податке о личности ; — објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја ; — именује особе или институције	февруар	
	21. Коме се обратити за помоћ уколико смо угрожени	обрада			

	22. Како се заштити на интернету и коме се обратити за помоћ	утврђивање	којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин.		
	23. Планирање дневног времена коришћења дигиталних уређаја за игру и забаву	обрада			
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	24. Електронски отпад и безбедно одлагање	обрада	Ученик ће бити у стању да: – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине.	март	
	25. Права и обавезе у дигиталном свету	обрада			
	26. Лепо понашање на интернету	обрада			

	27. Права и обавезе и лепо понашање у дигиталном свету	утврђивање			
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН МИШЉЕЊА	28. Обављање активности одговарајућим редоследом – све има свој редослед	обрада	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сараднички); – доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.	април	Дигитална компетенција решавање проблема, комуникација, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама.
	29. Упутство – редослед корака	обрада			
	30. Корак по корак до решења (алгоритам)	утврђивање			
	31. Уочавање и исправљање грешака у упутству (алгоритам)	утврђивање			

АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН МИШЉЕЊА	32. Вежбање алгоритамског начина мишљења	утврђивање	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја.	мај	
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	33. Права и обавезе у дигиталном свету	утврђивање			Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, рад с подацима и информацијама сарадња.
	34. Здравствене последице прекомерног коришћења дигиталних уређаја	утврђивање			

ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	35. Шта смо научили у првом разреду о дигиталном свету	Ученик ће бити у стању да – препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; – наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; – користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); – упореди дигитални и папирни уџбеник – наведе неке од карактеристика "паметног" дигиталног уређаја; – наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине; – наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; – наброји основне податке о личности. - објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја	јун	Дигитална компетенција, решавање проблема, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама.- Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, естетичка компетенција, вештина сарадње.
---------------------------------	---	--	------------	---

	36. Дигитални свет	систематизација	именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;		
--	--------------------	-----------------	--	--	--

ПРЕДЛОГ РЕДОСЛЕДА НАСТАВНИХ ЈЕДИНИЦА

Тема	Садржај теме	Ред. број	Наставна јединица	Тип часа	
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	-Различити изглед дигиталних уређаја. -Дигитални уређаји у различитим занимањима. -Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. -Креативно изражавање сад игиталним уређајима и без њих. - Комуникације посредством дигиталних уређаја;	1.	Упознавање са предметом: Дигитални уређаји су свуда око нас	обрада	СЕПТЕМБАР
		2.	Дигитални уређаји олакшавају обављање послова	обрада	
		3.	Дигитални уређаји	утврђивање	
		4.	Изгубљени у луна-парку	утврђивање	
		5.	Дигитални уређаји мењају послове	обрада	ОКТОБАР
		6.	Исти посао некад и сад	обрада	
		7.	Креативно изражавање помоћу дигиталних уређаја	обрада	
		8.	Креативно изражавање помоћу дигиталних уређаја	утврђивање	
		9.	Папирни и дигитални уџбеник	обрада	
		10.	Комуникација је преношење порука	обрада	НОВЕМБАР
		11.	Писана комуникација некада и сада	обрада	
		12.	Комуникација	утврђивање	

		13.	Лепо понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја	обрада	ДЕЦЕМБАР
		14.	„Паметни“ дигитални уређаји	обрада	
		15.	„Паметни“ дигитални уређаји	обрада	
		16.	Дигитално путовање	утврђивање	
		17.	Дигитализована културна баштина	обрада	
		18.	Научили смо: Дигитално друштво	систематизација	ЈАНУАР
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Дигитални уређаји и наше здравље(вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). -Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. -Помоћ у случају контакта с анепримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. -Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке). -Разлагање проблема на мање целине	19.	Коришћење дигиталних уређаја и здравље	обрада	ФЕБРУАР
		20.	Електронски отпад је опасан	обрада	
		21.	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	утврђивање	
		22.	Подаци о личности	обрада	
		23.	У дигиталном свету постоје опасности	обрада	МАРТ
		24.	Опасности у дигиталном свету	утврђивање	
		25.	Правилно и одговорно руковање дигиталним уређајем	обрада	
		26.	Научили смо: Безбедно коришћење дигиталних уређаја	систематизација	АПРИЛ
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. -Тумачење постојећих алгорита. -Креирање алгоритама изражених симболима. -Уочавање и исправљање грешака у алгоритму -Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам. -Тумачење постојећег алгорита. -Креирање алгорита на основу датог захтева. -Исправљање грешака у алгоритму, осмишљавање и тестирање унапређеног решења. -Тумачење понашања дигиталног уређаја у складу са исказаним алгоритмом.	27.	Алгоритам	обрада	МАЈ
		28.	Алгоритам	утврђивање	
		29.	Размишљамо као рачунар	обрада	
		30.	Размишљамо као рачунар	утврђивање	
		31.	Робот - корњача у лавиринту	обрада	ЈУН
		32.	Робот – корњача у лавиринту	утврђивање	
		33.	Робот - корњача у свету геометријских фигура	обрада	
		34.	Робот - корњача у свету геометријских фигура	утврђивање	ЈУН
		35.	Алгоритам одређује понашање дигиталног уређаја	обрада	
		36.	Научили смо: Алгоритамски начин размишљања	Систематизација	

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА

ТЕМА	ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СИСТЕМАТИЗАЦИЈА	ПРОВЕРА	УКУПНО
Дигитално друштво	12	5	1		18
Безбедно коришћење дигиталних уређаја	5	2	1		8
Алгоритамски начин утврђивања	5	4	1		10
УКУПНО	20	13	3		36

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:**Компетенција за целоживотно учење**

Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.

Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.

Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.

Рад с подацима и информацијама

Разликује јавне и приватне податке, упознат је са основним правилима чувања приватности података. Дигитална компетенција

Приликом решавања проблема бира одговарајућа ИКТ средства

Решавање проблема

Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.

Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације сходно релевантним критеријумима, објашњава шта су предности и слабе стране различитих решења.

Ученик припрем а примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.

Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

Сарадња

Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева. Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.

Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе. Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.

Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

Естетичка компетенција

Анализира и критички вреднује дигитални производ у контексту естетике и корисничког доживљаја. Предузимљивост и предузетничка компетенција

Исказује и заступа своје идеје, утиче на друге кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликта.

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА

Циљеви верске наставе јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате Цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе јесу да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;
- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе;
- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом и пре и после свега са Богом;
- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Назив предмета:

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова:

36

Разред:

Први

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Учимо о нашој вери - уводни час	- уознавање ученика и вероучитеља - уознавање ученика са садржајима предмета и начином рада - мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	<u>Когнитивни аспект:</u> - да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	Уознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.

II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА 2. Моја породица 3. Моја школа и другари 4. Ми смо део Божје породице (Цркве)	- ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице - пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) - моћи да препозна да не можемо једни без других - знати да нас љубав повезује са другима - знати да се правилно осени крсним знаком - знати да је Бог Света Тројица (Заједница) - знати да крштењем постајемо	- приче и слике које приказују породицу - може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) - садржаји у вези са животом у школи (нова заједница); односи у заједници,	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће
		чланови Божје породице (Цркве) <u>Афективни аспект:</u> - пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници - желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	правила понашања Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан...)	облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) <u>Место реализације наставе</u> - Теоријска настава се реализује у

III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ 5. Послушност 6. Даривање – наша љубав 7. Цео свет на дар 8. Оче наш - зовемо нашег Бога	• пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви • пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога • пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом • омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин • ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство	<u>Когнитивни аспект:</u> • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави • моћи да препозна да је даривање плод љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави • моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим <u>Афективни аспект:</u> • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	• приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо • како можемо да помогнемо другоме; љубављу чиним добра дела • садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света • песмица: „Ал` је леп овај свет“, Ј.Ј. Змај • Бог је цео свет створио из љубави	учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ	пружити ученицима неопходно знање о	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу	Новозаветно сведочанство о	

РОДИ!				
9. Бог долази у овај свет 10. Христос се роди – Божић у мом дому 11. Како је Растко постао Св. Сава 12. Свети Сава, слава у школи и у мојој породици	доласку Спаситеља у свет - указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет - пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави	- моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) - моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави - моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) - моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему <u>Афективни аспект:</u> По завршетку теме: - код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења - код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве	Христовом Рођењу (препричано и прилагођено) - Божјића песма: „Божјић, Божјић благи дан“ - Свети Сава – остварени син Бога Оца (кроз љубав и заједницу са Богом, свако од нас постаје као Свети Сава) - Химна Светом Сави	- Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. - Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. - У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као

V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ 13. Бог ствара свет 14. Свет је наш дом 15. Прихватимо дарове Божје	• пружити ученицима елементарно знање о стварању света • омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа • подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да опише појединости библијске повести о стварању света • моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • знати зашто за Бога кажемо да је Творац • моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе • уочити да се у Цркви остварује	• Библијско казивање о стварању света • Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква • Човек не прихвата Божје даровене послушност и себичност	простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и
--	---	---	--	--

16. Где је љубав ту је Бог 17. Христова вечера са ученицима 18. Литургија окупљање Божје породице 19. Пост – стаза љубави		јединство људи и природе са Богом - знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) - да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица <u>Афективни аспект:</u> - код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу - ученик ће желети да учествује у Литургији	Прича: “Где је љубав, ту је Бог”, Л.Н. Толстој Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“, с. Нина Неранџић и Ана Савковић	остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: - процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: - усмено испитивање; - писмено испитивање;
---	--	--	---	---

VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ 20. Христова љубав према човеку и свету 21. Препознај емо Христову љубав 22. Христос васкрсе!	указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу	<u>Когнитивни аспект:</u> • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање • Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом Афективни аспект: • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	• Јевађељска прича Милостиви Самарјанин • Песмица: „Знаш ли ко те љуби силно“ • Новозаветно сведочанство о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено) • Прича: „Добро дрво“ Ш. Силверстејн	• посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1
---	---	---	--	--

VII – НАША БРИГА О СВЕТУ 23. Човек домаћин у свету 24. Радост служења 25. Љубав према људима и природи је љубав према Богу 26. Сваки човек је за нас Христос 27. Научили смо о нашој вери	- омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку - подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи - установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку - на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе - препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу - уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе <u>Афективни аспект:</u> - развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	- Разне приче о које говоре о служењу човека човеку - Човекова брига за очување природе, биљака и животиња - Прича Свети Герасим и лав Јордан - Приче и слике о кућним љубимцима	
--	---	---	---	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција
6. Грађанско васпитање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Циљ	Циљ учења програма <i>грађанско васпитање</i> је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:		
– наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања; – препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима;	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају. Потребе и права Разлике између жеља и основних

– комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Одељење/група као заједница	Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе — равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Комуникација и сарадња	Комуникација Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника.

		Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција одељења/групе	Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције — подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе — приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције — чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови: различитости, комуникација и права.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм *грађанског васпитања*, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима *Људска*

права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам. Тематске области се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Област *демократско друштво* је конципирана аналогно предмету *свет око нас* где се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет).

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода.

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Наставник треба да нагласи да нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, да је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Осим тога, важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост ученика у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у

заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

Грађанско васпитање, као програм, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са *српским језиком* и предметом *свет око нас* где се може користити тематско планирање.

Како је *грађанско васпитање* изборни програм, дешава се да се реализује у целом или у делу одељења, мада се често реализује и у групи састављеној од ученика из више одељења и зато се алтернативно користе оба израза одељење/група. Уколико је рад у групи потребно је уложити додатни напор да се направи групна кохезија. Многи садржаји програма су погодни за јачање добрих односа у групи, а посебно активности на планирању и извођењу заједничких акција.

У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе.

За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Оцењивање ученика у *грађанском васпитању* је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима блиско јер се описно оцењују из свих предмета.

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

Циљ и задаци

Слободне наставне активности у основној школи представљају облик васпитно образовног деловања којим се омогућује ученику да открије, задовољи и даље развије интересовања, склоности и способности за поједине области живота, рада и стваралаштва. Њима се битно доприноси социјализацији потреба и мотива деце, свестраном и слободном васпитању ученика.

ХОР

Хор је, као слободна наставна активност, важан чинилац у културном и јавном животу школе. Са примереним музичким програмом хор представља незаобилазан саставни део школских манифестација, прослава и културних манифестација. Певање у хору у великој мери доприноси смањењу стреса, агресивности и побољшању здравља уопште. Потврђено је да ученици који певају у хору показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама. Уједно, певање у хору подстиче и доживотну љубав према музици.

Свака основна школа је у обавези да организује рад хора. У зависности од броја ученика и њихових певачких способности, могу се формирати одељењски хор, разредни хор и/или хор млађих, то јест старијих разреда основне школе.

Образовни циљ обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...). Учешће у хору развија дечји глас,

правилно држање, дисање, интонацију, изговор и артикулацију.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха, као и народне, пригодне, песме савремених дечјих композитора и композиције са фестивала дечјег стваралаштва. У току школске године потребно је са хором извести најмање десет једногласних и двогласних композиција, а сарпела или уз инструменталну пратњу. При избору песама наставник треба да пође од узраста ученика, процене гласовних могућности и примереног литерарног садржаја.

Наставник формира хор на основу провере слуха и гласовних могућности ученика, дикције и осећаја за ритам. Код сваког ученика наставник треба да пронађе његов природни певачки регистар и опсег на основу чега врши поделу на певачке гласове (први и други, односно горњи и доњи) за извођење двогласних композиција.

На часовима хора, наставник треба да укаже на важност држања тела, дисања и правилног изговора гласова. Услов правилног дисања је правилно држање тела. Крајњи циљ је природно и синхронизовано певање и уједначен звук хора.

Вежбе дисања су важне за загревање гласница, отварање дисајних путева и

опуштање грла. Практикују се пре вежби певања и значајне су за регулисање даха у току певања. На пример:

1. Опуштање грла – ученици треба дубоко да удахну и симулирају зевање.

2. Код следеће вежбе треба да удахну кроз нос, а потом и издахну на уста бројећи до четири, као да желе да угасе свећу. Важно је да „дишу стомаком” уместо грудима (могу да положе руке на стомак и да удишу тако да им стомаци „расту”).

3. Затим удахну кроз нос, изброје до четири и издишу кроз уста, тј. зубе, изговарајући 'ссссс', први пут тихо, а затим гласно.

4. Поновити вежбу тако што глас 'с' изговарају испрекидано. Варијанта ове вежбе за активирање дијафрагме је опонашање смеха Деда Мраза ('Хо, хо, хо...') или испрекидано дување у замишљену свећу.

Вежбе распевавања доприносе квалитету певања и прецизном интонирању, чак и у почетним фазама. Како је певање и техничка вештина, распевавање може помоћи развоју дечијих гласова. Наставник треба да буде креативан и користити вокализе које ће бити забавне деци, јер основни циљ јесте да заволе певање.

На пример:

1. Распевавање почиње певањем вокала (а, е, и, о, у) или кратких слогова на истој тонској висини, уз минимално покретање вилице у циљу изједначавања вокала, а у циљу добијања уједначене хорске боје. Увек почети од тонова средњег певачког регистра хора (то је најчешће це1).

2. Тонов и мотиви се могу певати и брзим издувавањем ваздуха кроз спојене усне, тако да трепере.

3. Препоручује се и певање једноставних мотива (на пример на слоговима „ио” или „мио”), секвенцираних поступно

наниже па навише (дијатонски и хроматски).

4. Једна од вежби за ширење обима гласа је повезивање тонова у распону октаве глисандом, навише и наниже (це1- ге1- це1- ге1- це1), као сирена.

5. За распевавање се могу користити и једноставне песме или модели, као и делови песама.

Вежбе дисања и распевавања морају бити стално заступљене.

Правилном интонирању могу помоћи и визуелни знакови, на које деца одлично реагују. На пример, покретима руку нагоре и надолу можемо давати знак деци да се мелодија креће навише или наниже.

Обрада песме

На самом почетку треба бирати лакше песме које имају једноставне речи и мелодију. Код обраде нове песме најпре се приступа анализи текста. Певач на слушаоца делује и тоном и речју. У том смислу наставник треба да инсистира на доброј дикцији која подразумева јасан и разговетан изговор текста, односно самогласника и сугласника, али и на правилном акцентовану речи. За вежбање дикције препоручује се и певање слогова или одговарајућег текста на истој тонској висини.

Следи усвајање мелодије у фрагментима. Уколико је композиција двогласна, ова фаза припреме захтева одвојене пробе по гласовима, све док свака група не буде интонативно сигурна. На заједничкој проби хора, након усвајања песме/композиције у целини треба обратити пажњу на динамику и агогику.

Важно је да се у хору постигне једнака интонација, почев од првог тона песме. Наставник изведе тон који деца треба да понављају док не отпевају тачно. Наставља са различитим тоновима у

тоналитету песме. Оваква врста имитације помаже деци да науче како да 'чују' тон и ускладе своје гласове да би га тачно интерпретирала.

Ученицима треба јасно ставити до знања да је важно да слушају једно друго, нарочито код унисоног певања. Уколико не чују ученика поред себе, значи да певају прегласно.

Уколико се уз певање изводи и кореографија, добро је покрете увежбати пре текста.

Већ од прве пробе хора треба упутити ученике на правила понашања: нема причања у току извођења, жвакања жвака, треба да стоје право (мада их не можемо спречити да се врпоље). Ако ученици правила усвоје на пробама, лакше ће их поштовати на концертима. Незаобилазни су и детаљи везани за избор одеће за наступе, уласка на сцену, распореда стајања, поклањања, изласка на и са сцене...

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ У ХОРУ У ПРВОМ РАЗРЕДУ

Химне

Државна химна

Химна Светом Сави

Химна школе

Дечје песме

Свићу опет румена сванућа – Миња Субота

Од школе и књиге – Миња Субота

Боле, Боле, не боји се школе – Миња Субота

Ласте – Бранко Милићевић

Бројалица – Момчило Бајагић – Бајага

Док месец сја – Жан Батист Лили

Молимо за фину тишину – Александар Кораћ

За свако чудо – Константин Бабић

Коњски реп – Константин Бабић

Врабац – Константин Бабић

Сањалица Маца – Мирко Шоуц

Јесен – Мирко Шоуц

Ал је леп овај свет – Александар Кораћ

Јануарске звезде – Миодраг Илић-Бели

Свитац – Петар Озгијан

Анђели певају – Милан Ђурђевић

Киша – хор Перпетум Џезиле

Народне песме

Киша пада

Дуње ранке

Кажи мени ђаче, учениче

Ој, Бадњаче, Бадњаче

Облик организовања слободних активности су секције: ликовна, спортска, драмска, рецитаторска, музичка. Веће првог разреда организоваће ликовну и спортску секцију.

ПЛАН РАДА ЛИКОВНЕ СЕКЦИЈЕ

1. Биће и предмет из маште
2. Биће и предмет од каменчића и пасуља
3. Бојимо површине означене тачкицом
4. Обликовање предмета пластином (јесењи плодови)
5. Игра на снегу (сликање)
6. Новогодишња честитка
7. Правимо Снешка Белића
8. Риба (колаж)
9. Честитка за осми март
10. Правимо маску од картона
11. Намештај у соби од пластелина
12. Правимо лутку од картона
13. Цртање приче у облику стрипа
14. Насликај сцену из филма који волиш
15. Оригами - једноставни облици
16. Сликање на фолији
17. Лептир од салвета
18. Слободна тема

ПЛАН РАДА СПОРТСКЕ СЕКЦИЈЕ

1. Уводни час
2. Елементарна игра "Ласте на жици"
3. Фигурално трчање и ходање у колони
4. Елементарна игра "Хваталица"
5. Елементарна игра "Вра, вра"
6. Игра са вијачама "Вожење запреге"
7. Елементарна игра "Скидање репића"
8. Елементарна игра "Ловац и зечеви"
9. Елементарна игра "Нека бије"
10. Игра са трчањем "Пронађи пара"
11. Елементарна игра "Кума лијо изађи"
12. Елементарна игра "Ево вука"
13. Игра са хватањем и трчањем "Спасавај друже"
14. Елементарна игра "Трка дана у недељи"
15. Елементарна игра Берем, берем грожђе""
16. Игре са скакњем и прескакањем "Врапци и вране"
17. Игре са бацањем и хватањем "Где ја стадох ти продужи"
18. Елементарна игра "Скакутава лопта"

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљеви и задаци:

Годишњи програм рада школе јасно дефинише и различите видове јавне и културне делатности школе. Низом културних манифестација ученицима се пружа могућност да уживају у културним, етичким и естетским вредностима, али и да они сами добију прилику да своја знања и умења јавно покажу и прикажу.

У оквиру реализације културних активности школе код ученика се проширују културни видици, развија се љубав према народном и уметничком стваралаштву, усмерава се и негује правилна музичко-естетска оријентација и укус, ученици се подстичу на чување и очување традиционалних вредности српске и осталих култура. Кроз обележавање државних и јубиларних празника ученици се активно укључују у друштвено-културни живот средине.

Реализацијом програма културних активности школе код ученика се развија смисао за музицирање, елоквентност, лепо казивање, литерарно и ликовно изражавање, сценски израз и покрет.

Културне активности обухватају: прославу дана школе, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања, прославе школских и државних празника, приредбе, представе, изложбе, концерте, такмичења и смотре, посете установама културе, заједничке активности школе и јединице локалне самоуправе и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културном развоју окружења школе.

Прославе школских и државних празника, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања за ученике организују се у школи или у договору са јединицом локалне самоуправе у установама културе.

Програм културних активности школе:

КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ
Приредба поводом пријема ђака првака	септембар	учитељи 1. разреда
Дечија недеља (приредба, маскенбал, песнички сусрети, спортска надметања...)	октобар	учитељи од 1-4. разреда
Дани Срема (приредба поводом прославе Дана школе, манифестација Пителијада, Архимедесов квиз, тематске изложбе литерарних и ликовних радова, спортски турнири...)	новембар	наставници, учитељи, локална заједница
Најраспеванија одељенска заједница	децембар	учитељи 3. и 4. разреда
У сусрет новогодишњим празницима (прослава, изложбе радова ученика)	децембар	наставници, учитељи
Светосавска недеља (Светосавска академија, Светосавски квиз, изложбе ликовних, калиграфских и литерарних радова)	јануар	наставници српског језика, музичке и ликовне културе, учитељи, локална заједница
Покажи шта знаш! (приредба)	током школске године	учитељи 1-4. разреда
Читалачка значка	април-мај	наставници српског језика, библиотекар школе, учитељи
Спасовданска литургија	мај	вероучитељ, одељенске старешине
Златна сирена (представљање вокалних и инструменталних солиста, дуета и састава)	фебруар	наставник музичке културе
Представљање школа на Бојчинском културном лету	мај-јун	наставници српског језика и музичке културе
Приредба поводом завршетка школске године	мај-јун	наставници, учитељи
У сусрет јесени (тематске изложбе)	септембар-новембар	учитељи, наставници
Пролеће у мени и око мене (тематске изложбе)	март-мај	учитељи, наставници
Ускршњи празници	април-мај	учитељи, наставници
Песнички и књижевни сусрети у школској и месној библиотеци	током школске године	наставници српског језика, учитељи, библиотекар школе и месне библиотеке
Посета Руском дому	током школске године	наставници руског језика
Посете музејима, галеријама, позориштима, биоскопима, научним и друштвеним институцијама и установама културе, сајмовима...	током школске године	наставници, учитељи, одељенске старешине

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ**ЦИЉ:**

Основни циљ школског спорта је да у спортска такмичења буду укључени сви ученици. Спортска такмичења чине интегралну компоненту процеса физичког васпитања и обавезног изборног предмета изабрани спорт. У току школске године постоје дани спорта који су планирани искључиво за спортска такмичења.

РЕАЛИЗАЦИЈА:

Јесењи крос, пролећни крос, за ученике од првог до осмог разреда. Турнир у малом фудбалу за ученике од петог до осмог разреда.

Турнир у стоном тенису за ученике од првог до осмог разреда.

Турнир у оквиру дечије недеље, између две ватре, мали фудбал за ученике од првог до четвртог разреда.

РЕАЛИЗАТОРИ:

Професори разредне наставе, наставници физичког васпитања.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Програм заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања сачињен је на основу посебног протокола и правилника о поступању у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним институцијама. Програмом су дефинисане и разрађене превентивне и интервентне активности чији је основни циљ превенција и сузбијање свих видова насиља у школској средини.

ЦИЉ: Учинити школску средину што безбеднијим и подстицајнијим местом за сву децу и ученике.

Задаци тима за заштиту деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања

- израда, реализација и евалуација програма заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- идентификовање и информисање о случајевима насиља, уз поштовање личности детета / ученика
- спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља
- праћење и евидентирање свих врста насиља
- јачање и одржавање сарадње са надлежним службама (Центар за социјални рад, МУП, Здравствени центар ...)
- тимски рад на превенцији насилног понашања или решавање оних ситуација у којима је насиље регистровано
- саветодавни рад са ученицима и родитељима

АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ	НАЧИН ПРАЋЕЊА	ВРЕМЕ
Евалуација –анализа реализације програма за заштиту деце за протеклу школску годину: -анализа и израда извештаја о евидентираним ситуацијама насиља -анализа и израда извештаја о предузетим превентивним и интервентним активностима -анализа и израда извештаја о свескама праћења	Тим за заштиту ученика Тим за праћење	Свеске праћења, протоко педагошка документација, база података	VIII
Израда програма за заштиту ученика за текућу школску годину и упознавање свих актера	ППС Координатор школског тима	Педагошка документација, извештаји	VIII
Ревизија школских правила, одељенских правила, допуна и измена документације праћења ученика	Тим за заштиту	Педагошка документација, извештаји	По потреби
Упознавање родитеља будућих првака са школским правилима, свеском праћења и програмом заштите ученика	Одељенске старешине	Педагошка документација	IX
"Свеска праћења"-анализа и измене	Тим за праћење	Свеска праћења	IX
Евиденција и документација о појавама насиља	Запослени у школи	Документација	Т.Г
Израда одељенских правила-реституција у одељењима првог и петог разреда	Одељенске старешине и ученици	Педагошка документација, пано правила	IX, X
Организовање и реализација анкетног истраживања за родитеље ученика: "процена безбедности ученика"	ППС	Анкета, извештај	Т.Г
Организовање и реализација предавања за наставнике:"електронско насиље-како га препознати и како реаговати"	Информатичар	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација радионице за наставнике: "ненасилно решавање сукоба"	Педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Ажурирање базе података о евидентираним насиљу	Психолог	Пријаве, база података	Т.Г
Развијање културе понашања и толеранције различитости-ЧОС	Одељенске старешине	Педагошка документација	Т.Г
Израда паноа и презентација на тему ненасиља	ВТ, Ученици, Наставници	Радови, документација, панои	Т.Г
Јачање сарадње са институцијама из локалне заједнице у циљу превенције и сузбијања насиља:	Тим, директор,	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
1. Сарадња са другим основним школама-ширење позитивног искуства школе без насиља	Пројектни тим	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
2. "Насиље међу децом и законске регулативе"- трибина у сарадњи са МУП-ом 3. Занемаривање и злостављање деце и дисциплинске мере"-предавање у сарадњи са Центром за социјални рад	Пројектни тим, представници Муп-а, Центра за социјални рад	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
4. Организовање округлог стола са представницима значајних институција на тему како заједно решити проблем насиља-размена искуства	Представници институција и школе	Педагошка документација, извештаји	Т.Г

Наставак едукације свих актера школе у циљу сензибилизације на појаву и препознавање насиља (врсте, облици, начини испољавања)	Стручна литература, предавања	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Саветовалиште за родитеље: јачање свести о насиљу и начинима поступања-предавања за родитеље	ППС, информатичар, о	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Васпитни рад са ученицима 1. Радионице у циљу јачања другарских односа 2. "реци не електронском насиљу" 3. Заједничке активности ученика 4. медијација	Одељенске старешине, Информатичар, психолог, педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Појачан васпитни рад са ученицима -праћење понашања ученика на часу -праћење односа учесника насиља на часу и ваннаставе уз помоћ дежурног наставника и радника обезбеђења -примена заједничких активности, тимског рада како би учесници насиља успоставили другарске односе	Одељенске старешине, психолог, педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Пружање помоћ ученицима у решавању индивидуалних проблема или проблема са другима и индивидуално саветодавни рад са ученицима који имају проблеме у понашању Интензиван и индивидуализиран васпитни рад: -са починиоцима насиља / -са жртвама насиља	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Праћење ризичног понашања ученика путем свакодневног контакта у циљу стицања увида у њихов социјално психолошки статус	ППС, Одељенске старешине	Досије ученика, евиденције	Т.Г
Организовање и реализација спортских активности: - фер плеј турнир - спортске игре по принципу сви побеђују - спортом против насиља	Наставници физичког васпитања, ВТ	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација културних, ваннаставних активности у циљу промоције школе као безбедног места	Задужени наставници, координатор ШТ, Родитељи	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација: -тематски дан:"наше је другарство без граница"	Наставник српског језика, одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање заједничких сусрета родитеља и ученика на теме: "најчешћи проблеми младих" "како заједно решавати проблеме насиља"	Родитељи, ученици, координатор пројектног тима	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Редовни контакт са родитељима ученика починиоцем насиља или ученика који трпи насиље и њихово укључивање у заједничко решавање проблема	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ: - спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља - праћење и евидентирање свих врста насиља - примена адекватних мера за сузбијање или ублажавање учињеног насиља - укључивање родитеља у решавање проблема - сарадња са локалном заједницом - праћење ефеката предузетих мера	ТИМ, Директор школе, ВТ, Одељенске старешине и остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г

Прикупљање основних информација у циљу процене нивоа насиља и ризика од будућег насиља	Тим, остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Активирање на основу правилника о безбедности: -унутрашње заштитне мреже -спољашње заштитне мреже	Тим, остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Покретање поступака унутар установе: -васпитни (према ученицима и родитељима) -васпитно дисциплински (према ученицима) -дисциплински (према наставницима и запосленима)	Директор школе	Извештаји, решења	Т.Г
Праћење промена понашања ученика	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Евалуација програма на основу документације и евентуалне измене у програму	Тим	Педагошка документација, извештаји	VI, VII

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљевима образовања и васпитања предвиђено је да школа обезбеђује за све ученике, између осталог, оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота; развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије.

Реализација програма ПО оствариваће се кроз пројекат Професионална оријентација на прелазу у средњу школу, која има за циљ успостављање функционалног и одрживог програма ПО за ученике/це који завршавају основну школу.

Програм ПО конципиран је на основу процесног, динамичког, петофазног модела професионалне оријентације. По овој концепцији, основни циљ програма професионалне оријентација је подстицање развоја личности ученика/ца до промишљене, ваљане и реалне одлуке о избору школе и занимања, планирање каријере и укључивање у свет рада.

Активности које ће се остварити на радионицама у раду са ученицима/цама омогућавају да примерено узрасту, изграде сазнања, развију умења, способности и вредности која ће бити основа за самостално, компетентно, одговорно и ваљано одлучивање о избору школе и занимања, планирање каријере и укључивање у свет рада.

Концепт програма ПО остварује се кроз пет модула:

- Самоспознаја – препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења;
- Информисање о занимању и каријери – припрема расположивих информација о занимањима на структурисан начин или информација које тек треба развити, да би се омогућила информисана одлука о избору занимања;
- Упознавање са путевима образовања – мрежом школа – познавање путева образовања и каријере који воде ка остварењу жељеног занимања;
- Реални сусрети са светом рада – преко анкетања представника занимања и распитивања у предузећима спровођење теста реалности за жељено занимање; реални сусрети са светом рада
- Доношење одлуке о избору школе и занимања – самостално, промишљено и одговорно доношење одлука о избору школе или занимања.

Професионална оријентација подразумева укључивање и међусобно повезивање свих актера који имају пресудну улогу и утицај на развој личности ученика и на процес доношења одлука при њиховом избору занимања и остваривању професионалног развоја: родитељи, наставници, стручни сарадници, лекари, стручњаци при Националној служби за запошљавање и други.

Носиоци активности и реализације програмских задатака професионалне оријентације су: школски педагог, одељенске старешине и предметни наставници.

Реализација програмских задатака из области ПО остварује се у оквиру садржаја редовне наставе, додатне наставе, слободних и осталих активности, а сви задаци из овог подручја биће угарађени у планове рада наставничког, одељенског, стручних већа и стручних сарадника.

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљеви здравственог васпитања су:

- да ученици науче да је здравље, по дефиницији Светске здравствене организације, право сваког човека на здраву и чисту животну средину и бригу друштва за негу и очување здравља
- да се ученици упознају са појмовима физичког, менталног и социјалног здравља
- да се код ученика развијају и негују хигијенске навике
- да се код ученика развијају и негују хумани односи међу половима
- да се ученици упознају са принципима правилне исхране, штетним навикама у вези са исхраном
- да ученици стекну основна знања о настанку и спречавању болести
- да се ученици упознају са режимом рада учења игре и рекреације
- да се ученици упознају са основама правилног телесног и духовног развоја
- да се ученици упознају са штетним утицајима спољне средине на здравље и основним мерама заштите животне средине
- да се ученици упознају са штетним дејством дувана, алкохола и психоактивних супстанци на организам
- да се ученици упознају са опасностима од пиротехничких направа
- да се ученици упознају са опасностима од буке (опасност од слушања прегласне музике)
- да се формира осећање припадности друштвеној средини и да се ученици васпитавају да сопствене жеље и потребе задовољавају у складу са усвојеним нормама понашања, прилагођавајући их жељама и потребама других људи.

РЕАЛИЗАЦИЈА

1. Како да се заштитимо од заразних болести – час СОН
2. Откривање и спречавање деформације кичме – час физичког васпитања
3. Како сачувати здраве зубе – час одељенске заједнице
4. Пушење или здравље – избор је ваш – стручно предавање здравствених радника
5. Алкохол и телесно здравље – час СОН
6. Алкохолизам и друштво – час одељенског старешине
7. Здравље младих и алкохолизам – стручно предавање здравствених радника
8. Принципи правилне исхране – час СОН
9. Физичко вежбање и исхрана – час физичког васпитања
10. Утицај физичког вежбања на здравље – час физичког васпитања
11. Последице конзумирања дроге – стручно предавање
12. Психосоматске карактеристике пубертета – час СОН
13. Физичке промене у току пубертета – час физичког
14. Пријатељство између особа супротног пола – час одељенског старешине
15. Проблеми у односима двеју генерација – час одељенског старешине
16. Програм заштите животне средине – час СОН
17. Лична хигијена- свет око нас, час од. старешине
18. Вакцинација-свет око нас
19. Хигијена становања-свет око нас
20. одмор и рекреација-час од. старешине
21. Малолетничка деликвенција-час од. старешине
22. Програм заштите ученика од насиља,злостављања и занемаривања-тим за заштиту

АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА ЗДРАСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ће се одвијати кроз:

Посете Здравственим установама, изложбама и другим институцијама које поседују садржаје везане за здравље.

Све горе наведене активности биће организоване током школске године а у складу са школским календаром и другим активностима.

РЕАЛИЗАТОРИ

Одељењске старешине, професори физичког васпитања, здравствени радници

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

ЦИЉЕВИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА

- Сарадња Центра за социјални рад и школе у пружању социјалне заштите ученика
- Пружање помоћи ученицима са поремећајима у понашању, као и ученицима са евидентираним прекршајима, смештај у васпитну установу или неки други облик третмана
- Пружање помоћи васпитно-запуштеним или угроженим породицама, ученицима који долазе из дисфункционалним породица, издвајање из примарне породице
- Упознавање и праћење социјалних прилика ученика и упућивање у остваривање социјално заштитних мера
- Утврђивање социоекономског статуса родитеља
- Упућивање родитеља на начине остварења права
- Упућивање родитеља на извршавање родитељских обавеза
- Обилазак и кућне посете ризичних породица са социјалним радницима у циљу ефикаснијег пружања помоћи и побољшања сарадње између школе и социјалне установе

НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА И ЊИХОВА ОДГОВОРНОСТ

- Стручни сарадници
- Радници Центра за социјални рад
- Правник школе
- Ученици са поремећајима у понашању
- Ученици који долазе из дисфункционалних породица
- Родитељи
- Наставници

Носиоци активности су стручни сарадници школе.

НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА

Начин реализације активности се одвија у школи, где струшни сарадници у сарадњи са наставницима идентификују социјални програм. Путем писаног дописа обавештава се Центар за социјални рад, који са прикупљеним темељним подацима одлази на терен, преиспитују породичну ситуацију, обављају информативне разговоре са ученицима и члановима њихових породица. Када утврде потребне чињенице реализују одређене социјалне и законске мере и пружају социјалну заштиту ученицима и њиховим породицама.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ЦИЉЕВИ:

- Развијање еколошке свести, тј. осећаја за окружење и потребе да се оно чува и унапређује у складу са природним законитостима.
- Развијање домаћинског односа према школској средини као простору у коме се проводи половина дневних активности.
- Разумевање појма Одрживи развој учешћем у разним сакупљачким активностима.
- Добијање фискултурне сале.

АКТИВНОСТИ ТОКОМ ГОДИНЕ:

- Обележавање разних еколошких датума кроз израду паноа, предавања, посете и сакупљачке активности.
- Сакупљачке активности током целе године(папир, пластика, алуминијум, пет-амбалажа).
- Постављање пунктова у школи(ходници, двориште, кабинети)са контејнерима и кутијама за рециклажни материјал.
- Континуирана брига о чистоћи и одлагању смећа у целој школи,(корпе и канте за свакодневно смеће од ужине итд.).
- Континуирана брига о школском зеленилу по ходницима, замена земље, саксија, уклањање сувог лишћа, гранчица са биљака, обележавање биљака, обнављање и прибављање нових врста биљака.
- Посете Ботаничкој башти, Природњачком музеју, Зоолошком врту и другим објектима и манифестацијама током године.
- Одржавање паноа у кабинету о важним и текућим догађајима који имају везе са екологијом (екол. Хаварије, климатске промене и појаве, делатности на том плану код нас и у свету). Материјал се обезбеђује из дневне штампе и са интернета.
- Израда украсних предмета и накита од рециклажног материјала (хартија, кесе, пластика, лименке) и организовање изложбе истих. За ову активност трудимо се да укључимо и наставнике техничког и наставницу ликовног.
- Ако нам материјални и људски ресурси омогуће волели бисмо да купимо и засадимо неколико украсних биљака у школском дворишту на местима која неће ометати евентуалне радове на изградњи школске сале.
- Активности везане за борбу за изградњу фискултурне сале: панои, дебате, дописи, (ученици, наставници, родитељи и сви људи добре воље са жељом да наша школа добије оно што треба и мора да има) . Ангажовање медија.

НОСИОЦИ ПРОГРАМА:

Одељенске старешине, наставници разредне и предметне наставе, педагог, представници локалне самоуправе, представници Школског одбора и Савета родитеља

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

У остваривању циљева програма васпитног рада школе планирана је и континуирана и активна сарадња школе и друштвене средине.

Адекватно различитим облицима деловања школе у друштвеној средини, као и утицајем друштвене средине на школу, остварују се различити облици сарадње са следећим друштвеним институцијама:

У области културе школа остварује сарадњу са Манастиром Фенек; Музејом авијације на аеродрому Сурчин, са Домом науке и технике у Земуну, са Завичајним музејом Земун, са Домом ПИНКИ у Земуну, са општинском библиотеком у Земуну; са Библиотеком града Београда и са трезором Универзитетске библиотеке Светозар Марковић у Београду, са Народним позориштем у Београду, са Југословенским драмским позориштем, са Атељеом 212, са позориштем Душко Радовић у Београду, са биоскопима на територији Београда, итд.

У области спорта школа сарађује са атлетским клубом из Сурчина.

У области здравства школа сарађује са Домом здравља Земун амбуланта у Добановцима, са Диспанзером за ментално здравље у Земуну, са Диспанзером за ментално здравље у Палмотићевој улици, са Специјалном школом Сава Јовановић Сирогојно у Земуну, са Институтом за заштиту мајке и детета Нови Београд, са Друштвом за борбу против болести зависности, са Друштвом за борбу против АИДС-а, итд.

У области социјалне заштите школа сарађује са Центром за социјални рад Сурчин, према конкретним потребама са свим центрима за социјални рад у Београду, са Центром за незбринуту децу у Звечанској, са Центром за дом и породицу, итд.

Школа сарађује са свим управним органима са којима је сарадња и прописана.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

ЦИЉ:

- Подићи на виши ниво партнерство породице и школе
- Пружати помоћ и подршку родитељу при обављању различитих активности у свим областима образовног-васпитног рада

ЗАДАЦИ:

- Доприносити складном деловању породице и школе у образовању и васпитању ученика
- Инсистирати на редовној и квалитетној сарадњи родитеља и школе
- Остваривати позитивну интеракцију наставник-родитељ
- Информисаност родитеља о променама у образовању који се остварују у школи и код ученика

ОБЛИК САРАДЊЕ	САДРЖАЈ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ
Индивидуални разговор Информације	Информације о понашању ученика у школи, успеху и напредовању ученика.	Одељенске старешине	Једном недељно, током школске године
Родитељски састанци за ученике свих разреда	Упознавање са Наставним Планом и Програмом; уџбеницима; наставним облицима и методама рада; Правилником о правима, обавезама и одговорности ученика	Одељенске старешине	Од септембра до јуна
Родитељски састанци	Договор са родитељима око програма реализације, излета и наставе у природи	Одељенске старешине	Према договору са родитељима
Саветодавни рад Разговор	Саветодавни рад са родитељима чија деца имају потешкоћа у учењу и понашању	Педагог	Према потребама родитеља
Разговор Саветодавни рад	Информације о узроцима неуспеха ученика, утврђивање мера за побољшање успеха, обавезе родитеља, школе и наставника	Директор Наставници Педагог Одељенске старешине	Према утврђеним потребама
Разговор Информације	Портфолио-едукација и информација родитељима	Одељенски старешина Педагог Директор	Према утврђеним потребама
Састанци Седнице	Одржавање седница Савета родитеља и учешће родитеља у Школском одбору	Директор	Од октобра до јуна
Предавања Презентације	Учешће родитеља у презентацијама стваралачких активности ученика и наставника	Наставници Одељенске старешине Ученици	Према програму рада презентација и предавања

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Настава у природи, екскурзије

НАСТАВА У ПРИРОДИ је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања - у климатски погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;

- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Настава у природи пружа могућности интердисциплинарног повезивања садржаја различитих наставних предмета и других ваннаставних активности. Планирање садржаја овог облика рада врши се на основу наставних програма обавезних и изборних наставних предмета из којих се издвајају они садржаји који су погодни за остваривање циљева и задатака наставе у природи, а одговарају условима у којима се она реализује. У самим наставним програмима за поједине предмете могу се наћи садржаји који експлицитно или имплицитно упућују на погодност овог облика образовно-васпитног рада (свет око нас, природа и друштво, физичко васпитање, ликовна култура, музичка култура, чувари природе, народна традиција, грађанско васпитање...).

По повратку са наставе у природи, стечена знања и искуства треба што више интегрисати у наставни процес и омогућити ученицима да искажу своје утиске и осећања о ономе што су доживели.

ЕКСКУРЗИЈА

Циљ и задаци

Циљ екскурзије, као облика образовно-васпитног рада, јесте:

- да се допринесе остваривању сврхе, циљева и задатака образовања, као и циљева и задатака наставних предмета;
- да ученици напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа;
- да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;
- да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за наставне садржаје, као и непосредно упознавање с појавама и односима у природној и друштвеној средини, упознавање с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима.

Задаци екскурзије су:

- продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искустава ученика, оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примењивање знања и умења,
- развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама,
- неговање позитивног односа према националним, културним, етичким и естетским вредностима, спортским потребама и навикама,
- уважавање плурализма вредности и родне равноправности,
- неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва,
- успостављање непосреднијих односа између наставника и ученика и ученика међусобно,
- подстицање поштовања људских и грађанских права и слобода,
- развој и практиковање здравих стилова живота,
- развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња,
- развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора,
- оснаживање ученика у професионалном развоју,
- подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање,

- проучавање објеката и феномена у природи,
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима,
- упознавање с начином живота и рада људи појединих крајева,
- развијање способности оријентације у простору.

Садржаји програма

У складу с наставним програмом, на екскурзијама се могу реализовати следећи програмски садржаји:

- Уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Србије.
- Посматрање карактеристичних биљака и животиња (обилазак станишта биљака и животиња у околини и Србији).
- Посета угроженим и заштићеним подручјима (национални паркови, резервати, споменици природе...).
- Развијање способности оријентације у простору и времену.
- Обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми (упознавање с производњом здраве хране).
- Обилазак привредних предузећа (прерада природних сировина, упознавање с различитим делатностима људи, заштита животне средине...).
- Упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине (обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи – научника, књижевника, уметника, војсковођа, државника...).

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ**I Рад са ученицима**

1. Припремање ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања свих врста информација у настави и ван ње,
2. Системско обучавање ученика за употребу информационог библиотечког апарата, у складу са њиховим способностима и интересовањем,
3. Пружање помоћи ученицима код учења и утицају да се код ученика развија самосталност у раду
4. Пружање помоћи ученицима у припреми и обради задате теме , у избору литературе
5. Упознавање ученика са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања,
6. Рад на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивања на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употреби свих извора и оспособљавању за самостално коришћење
7. Развијање навика ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно-просветним активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама (часови библиотекарства и упознавање са радом школских секција, читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.)
8. Подстицање побољшање информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијање истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности
9. Рад са ученицима у читаоници , у радионицама за ученике и на реализацији школских пројеката(Здрав живот, Толеранција, Школа без насиља).

II Рад са наставницима

1. Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно- васпитног рада
2. Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација
3. Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци
4. Коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе
5. Информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи, о тематских изложбама у вези са појединим издањима , ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа.

III Рад са родитељима , односно старатељима

1. Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем читалачких навика ученика
2. Учешће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика , ради развијања читалачких и других навика ученика и формирању личних и породичних библиотека.

ДРУГЕ ОБЛАСТИ ШРП КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД

- ресурси школе – наставни кадар, простор...
- окружење
- спортски клубови
- професионална удружења и невладине организације
- медији
- безбедност

Користећи наведене области постижемо

- осавремењивање и ефикасност наставног процеса,
- оснаживање и развијање стваралачке активности ученика,
- подршку ученицима и родитељима.

Начин остваривања кроз:

- Културне манифестације на отвореном : позориште, биоскоп, КУД
- музеји, биоскопи, позоришта, библиотеке, СРЦ, Канцеларија младих, Црвени крст... (град Београд)
- ФК, карате, аикидо...
- пријатељи деце Сурчин
- школски часопис "Свитац"
- сарадња са МУП Сурчин

Реализатори:

- наставници разредне и предметне наставе
- педагог школе
- директор школе
- ученици
- родитељи
- месна заједница Добановци; јединица локалне самоуправе (општина Сурчин), град Београд

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ**Циљ:**

- Ученици треба да науче да је здравље, по дефиницији Светске Здравствене организације, право сваког човека на здраву и чисту животну средину и бригу друштва за очување и негу здравља.
- Едукација ученика на интензивирању стручних предавања од стране наставника и педагога школе у циљу превентивног деловања од насиља, остављања и занемаривања.
- Едукација ученика за решавање конфликта путем ненасилне комуникације.

Саставни део Школског програма је и програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно сатратеља и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

Безбедност ученика у нашој школи је на задовољавајућем нивоу.

Сви запослени у школи раде континуирано током школске године у циљу подизања квалитета сигурности и безбедности ученика. Ученици углавном имају правилан однос према обавезама као и према чувању школске имовине.

На видним местима је истакнут кућни ред школе и правила дежурства- како за ученике тако и за раднике школе. Свакодневна контрола поштовања правила и санкционисање кршења истих. Код ученика развијамо позитивне ставове и уверења према основним мерама вредностима (поштовања личности, једнакост, равноправност, плурализам мишљења). Наставници и стручна служба интензивирају рад на реализацији програма помоћи ученицима у овладавању основним животним и социјалним вештинама. Такође приоритетан задатак свих наставника је побољшање квалитета сарадње са родитељима, односно старатељима и локалном самоуправом. Интензивирати рад дежурних наставника како у оквиру школе и школског дворишта.

Школа нема тренутно школског полицајца , али се предвиђа у наредном периоду што ће свакако утицати на побољшање квалитета безбедности и здравља на раду. Школа поседује аларм, видео надзор и ограђено школско двориште.

Носиоци програма:

Ученици, наставници предметне и разредне наставе, представници локалне самоуправе, родитељи, односно старатељи.